

A DEBRECENI M. KIR.
KÖZÉPISKOLAI TANÁRKÉPZŐINTÉZET
GYAKORLÓ GIMNÁZIUMÁNAK

ÉVKÖNYVE

AZ 1938—39. ISKOLAI ÉVRŐL.

KÖZZÉTETTE
Dr. JAUSZ BÉLA
MB. IGAZGATÓ.

KIADTA A GIMNÁZIUM IGAZGATÓSÁGA
SIMONYI-ÚT 12.
TELEFON : 14—48 SZÁM.

MTA KÖNYVTÁRÁból
átengedett mű

Nyomatott a debreceni m. kir. Tisza István-Tudományegyetemi nyomdában.

Két tanévzáró beszéd.

1938 június hó 15-én.

A szülői társadalom nagyobb nyilvánossága előtt beszámolván az elmúlt iskolai esztendő munkájáról, engedtessek meg nekem, hogy fel- vessek itt egyet azokból a gondolatokból, amelyek a magasztosabb, de ép ezért tán távolabbi célok megvalósításáért küzdő, tudatosan dolgozó nevelő fegyvertárát kell hogy alkossák.

Az eddig elmondott adatszerű iskola-történet mintegy szabványos kötelme az évzárónak, s így evvel csak a szokásnak hódoltam. Amit most mondandó vagyok, abban nem fogom megtagadni önmagamat: szükségét érzem annak, hogy néha-néha az ifjúság is felülemelkedjék a maga — hála Istennek egyelőre még — kisszerű kérdésein, és legalább egy-egy ünnepélyesebb alkalommal szélesebb határookra vesse tekintetét, távolabb nézzen a minden-nap korlátainál, tán így mondhatnám: bölcséleti magaslatoakra emelkedjék.

Az elmúlt 1—2 hónapban, amikor megrengett alattunk a föld, és a gondolkodok, mélyebbre nézők, de azért nem sötétben látók, csak józanul ítélők aggódó szemei előtt felkísértett egy világfelfordulás apokaliptikus vésze, újból sokat foglalkoztattak az élet, annak lényege, célja és fenntartó eszközei.

Gondolkoztatok-e már azon Fiaim, hogy mit jelent ez a sokat hallott, minduntalan előforduló szó: *élet*! Micsoda jelenségek vagy tényezők összetevődése hozza ki azt a csodálatosan érdekes és titokzatos valamit, ami lényege a mindenségnek? Tudjátok-e, hogy minden bonyolultsága, minden — az emberi észtt kétségbeejtő — összetettsége mellett, amellyel a teremtető isteni akarat bölcsesége eltakarta véges értelmünk elől e különös ős-lényeg végső okát, valójában az élet semmi más, mint *mozgás*, hatásoknak és ellenhatásoknak szövődése, állandó tevékenység, szóval — hogy negatív meghatározást adjak: olyas valami, ami sohasem nyugszik, ami soha meg nem áll. Mert a nyugalom, a megállás, a tétlenség: a halál. — Amikor a parányi növényi sejtnék kaleidoszkópszerű nyüzsgése megszűnt, amikor az emberi test szövetei között fennálló harmónikus, lüktető tevékenység megállt, akkor el is szállt belőlük az élet, s bekövetkezett az enyészet, a pusztulás.

Még tovább is mehetünk és azt mondhatnók: az élet — harc. Ellentétes irányú erők összecsapása, küzdés egymás ellen törő aktivitások között, amely harc mindig eredményt hoz, olyat, amelynél nem fontos, hogy végleges-e, vagy nem, de amely mindig új küzdelem csiráját hordja magában, akár az elért eredmény megtartásáért, akár annak megdöntésére. Hisz ép ez ennek a különös valaminek, amit mi „élet” szóval jelölünk, az érdekessége, hogy a nyugalom, a tétlenség fogalmával szöges ellentétben áll.

Nézzétek az ember életét, nem örökös harc-e? Szervezetünkben nem örökös harc folyik-e a szövetekben, a vérben az életet jelentő tényezők és az egészségre törő mikróbák, bacillusok között? Nézzétek

a Magatok kis gyermeki életét! Nem harcoltok-e Ti is nap-nap után testetek, lelketek fejlesztéséért? — A lélek, a szellem előhaladása nem harc-e a megtanulandókkal, az emberi természetbe oltott tétlenségi nyomatékkal szemben, amit közönségesen kényelemszeretetnek, vagy akár lustaságnak nevezünk? Nézzetek meg apátokat, anyátokat, nem küzdenek-e testük verejtékével, lelkük aggodo kínjával a mindennapi kenyérért, a Ti jóvoltotokért, a család boldogulásáért? — Bizony harc és küzdelem mindaz, amit magunk körül látunk, mindaz, amit életnek nevezünk!

A korlátolt határok közé szorított emberi értelem számára van valami elkésztő és fel nem fogható ebben a harcban, az, ami a harc lényegével függ össze: hogy az összeütköző erők egyikének meg kell semmisülnie, el kell buknia. De van felemelő is a szelesebb látókörben gondolkozó számára: az, hogy még az elbukó, az alulmaradó tényezőnek is megvolt a maga jelentősége, mert szükség volt rá, hogy létre jöhessen a küzdelem, hogy megmaradjon az élet, s hogy ezt a harcot annak kell elveszítenie, aki nem készül rá.

Az életért való harcra készülnie kell az egyes embernek, hogy megtalálja a maga kis egyéni boldogságát, de készülnie kell egyes tian keresztül a *nemzetnek is!*

Jaj annak az embernek, akit élete sorsdöntő órái lélekben felkészületlenül találnak, de százszorosan jaj annak a nemzetnek, amelynek fiai a lelki tunyaság helóta-sorában vesztették el a nagy harchoz szükséges fegyvereket!

Nem háborút hirdetek vagy jósolok én itt Nektek. A Mindenható bölcs rendelése elfedte ugyan előlünk a jövő útjait, de értelmet adott annak belátására, hogy *aki élni akar, annak az életre készülnie kell! Egyesnek és nemzetnek!* — És aki önmagának, önmaga számára erős, igenlő, előretörő életre készül, az önmagán keresztül nemzete jövőjéért is dolgozik. — Már pedig soha, a megnehezedett emberi és nemzeti életlehetőségek mellett nem volt nagyobb szükség a férfiúi erényekre, mint épen ma, s ezeket az erényeket nem tunya holnaprahalogatással, hanem már most, gyermekkorban kell gyakorolni.

Igénytelenység és lemondás, az okosabbak és vezetők akaratának önkéntes, komoly és hű követése: a fegyelem, az önfegyelmzés, a kötelességeknek hív és szigorú teljesítése azok az erények, amelyek a kiművelt tudással együtt a férfiúi jellemet teszik.

Erre van szüksége mindenkinek, hogy megállja helyét az életben, és ilyen emberekre van szüksége e sokat hányatott hazának, nemzetnek, hogy új úton indulása ne csalóka látszat, hanem *valóság, új élet legyen!* — Adja Isten, hogy a Ti kis seregetek tisztos csapata legyen az új Magyarország friss, életerős, keményvágású új ifjúságának!

1939 június hó 24-én.

Most, amikor kötelességszerűen beszámoltam egy a múltnak átadott esztendő történéseinek külső jeleiről, mintegy a szokásjog alapján befejezőül néhány gondolatot óhajtok feltárni azokból, amelyek a mindennapi munka egyhangú, de mégis idegeket igénybe vevő erő-kifejtései mellett és fölött eszméltető vezetőként lebegnek előttünk egy magasabb cél, a ráknbizottak nevelésének elérésében.

Nem hozhatok ezzel sem újat, sem földrengetőt, hiszen a nagy eszmének kitermelése az átlagon felül álló lángész számára tartatott fenn. De hadd mondjak el egyet-kettőt azok közül a gondolatok közül, amelyeket a hétköznapiok szürke munkása termel ki magából értelmi és érzelmi kincseinek csendes áldozásával. Hadd mutassam meg, hogy az iskolai munkát csak külsőségekből megítélő, sokszor ellenséges indulatú szemlélő által ridegnek bélyegzett tanári lélekben igenis magasabb célok után való törekvés, a kezére bízott gyermekek jobb jövő felé vezetésének olthatatlan vágya lobog, s hogy a kicsinyesnek látszó, mindennapos iskolai élet őrlő munkáját csak úgy végezheti igazán lélekkel a tanár, ha magasabb eszményi célok éltető napvilágával deríti a maga és tanítványai szellemét.

A mult esztendő végén, ezen a helyen és ugyanilyen alkalommal az életnek mibenlétéről, lényegéről eszmélkedtem, s arról szólottam, hogy az életre, a harcra önmagunkon és ifjúságunkon keresztül az egész nemzetnek szent hittel és hivatástudattal kell készülnie. Kiművelt tudásra és férfiúi jellemre „van szüksége mindenkinek, hogy megállja helyét az életben, és ilyen emberekre van szüksége e sokat hányatott hazának, nemzetnek, hogy új úton indulása ne csalóka látszat, hanem valóság, új élet legyen!”, ezek voltak befejező szavaim.

És egy esztendő alatt valóban új utakra indult a szent magyar élet. — Nem azért emlegetem ezt, mintha prófétai jövőbelátást akarnék tulajdonítani akkor elhangzott mondataimnak. Hiszen 20 év óta várjuk és hisszük a megmozdulás csodáját, s végre megadta nekünk az Isten kegyelme a kezdetet, megmutatta annak az útnak az elejét, amelyen el kell indulnunk, hogy megtaláljuk a régi és mégis egészen új hazát.

És ennek az oly mélységesen várt, vajudó kétségek közt megért, aztán néha szinte záporozó bőséggel rákn zúduló sorsfordulatnak küzdelmes órái, de még inkább a lobogó örömök lehiggadásával beálló megfontolások meg kell hogy mutassák nekünk azokat az új feladatokat, amelyek elé ez a nemzet — összességében és fiaiban — most került. Mert csak a kezdet kezdetén állunk, s az elbizakodás a legnagyobb károkat okozhatja. *Szükség* lesz még a férfiúi erőfeszítésekre, *szükség* lesz még a férfiúi karra, a férfiúi áldozatra, izomra, fegyverre a további úton. De *szükség van* máris, és *szükség* lesz még inkább új magyar koponyákra, akaratokra, tervekre, tudásra, becsületes, tiszta szándéokra, bölcs belátásra, lankadatlan kitartásra, ügyességre, céltudatos előretörésre, hogy elmúlt hibáknak következményeit és 20 év ellenséges behatásainak eredményeit kiirthassuk mindenünnen.

Csak a vak nem látja az új magyar életnek súlyos kérdéseit, csak a korlátolt értelem ringathatja magát a gondtalan jövő reményein. Nem sötéten látás ez, amikor így a várható küzdelmeket emlegetjük,

hanem a valónak mórlegelése annak leszögezésével, hogy igenis így szép ez a magyar jövő, mert nem érdemtelen ajándékként, hanem céltudatos nemzeti munka megérdemelt gyümölcseként kell hogy tulajdonunkká váljék.

Az esztendővel ez előtt még messze távolinak tetsző célok ímé közelebb kerültek, és most, miután a mindent kicsinyítő távlat megszűnt, látjuk csak igazán e céloknak nagyságait, nehézségeit. És ezekhez kell edződnünk mindnyájunknak, felnőtteknek és ifjaknak egyaránt, ezek legközelebbi közös feadataink. Nem könnyű dolog, mert most meg a közelség torzító nagyítása mutatja esetleg a valónál is nagyobbaknak a kérdéseket, célokat. Úgy vagyunk néha velük, mint a mesék szörnyeivel a rettegő gyermek: itt vannak, fölénk nőnek és felénk terjesztgetik szörnyű karmaikat.

De erre csak azt mondhatom, — és mondom különösen az ifjúságnak, — amit Gárdonyi regényében, az Egri csillagokban Dobó István mond a kis Bornemissza Gergelynek, amikor első vitézi útjára indul a 8 éves gyermek, hogy kardot szerezzenek neki: „Az az első, hogy ne féljen a legény!”

Mi is kardot nyomunk a kezetekbe, a tudást, és vértesszünk Benneteket a jellem páncéljába! A magyar harc, a magyar jövőért vívott és vívandó harcnak fegyvereseivé nevelünk Benneteket, és most és mindig is kiáltom Nektek: „Az az első, hogy ne féljen a legény!”

De mitől ne féljen? *Ne féljen a munkától*, teste, lelke fáradtságától, mert csak ez edz és erősít. *Ne féljen a törvénynek, a rendnek megtartásától*, mert az nem kicsinyít le senkit, ha fegyelmet ismer és tanul, hanem csak biztossá tesz önmagunkban és mások vezetésére képesít. *Ne féljen az igaz szótól*, mert ez szerez igaz barátokat és ad önbecsülést. *Ne féljen a bizonytalantól*, mert csak az mehet előre és csak az haladhat, aki mer keresni új utakat, aki leleményes. *Ne féljen a saját jövőjétől*, mert csüggeteg lélekkel nem lehet harcolni az életért. És végül: *ne féljen a magyar jövődőtől és ne aggodalmaskodjék azon!* Isten megtartotta ezer esztendőn keresztül, tatárjáráson, mohácsi vészen, német dúláson, elnyomatáson. Trianonon túl mind e mai napig, és rávirrasztotta egy új tavasznak hajnalát. Most rajtunk, Rajtatok, mindnyájunkon fordul meg, hogy meginduljunk azon az új úton, amelyen a tornyosuló nehézségek ellenére is előre kell törnünk.

Aszályos magyar idők elmúlása idején, amikor új útnak küszöbén állunk, azoknak a nevében, akik egyszer már fegyverrel a kezükben 4 évig állták a magyar vártát, s akiket így nem érhet a hárijánoskodás vádja, akik azóta is töretlen hittel szolgálták a magyar jövőt, akik nem féltek az iskolák ez ősi földjén új ösvényt hasítani a magyar művelődésnek, kiáltom még egyszer felétek a Dobó István figyelmeztetését: „Az az első, hogy ne féljen a legény!”

Jausz Béla dr.

A szülői ház szerepe a természet ismertetésében.

1.

Hogyan ébreszthetném föl gyermekemben a természet iránti érdeklődést? Hogyan segíthetném elő állat- vagy növénykedvelő hajlamának fejlődését? Miképen egészíthetném ki az iskola természet-ismertető munkáját?

Efféle kérdéseket gyakran intéznek a szülők a természetrajz tanárához, a nélkül, hogy egy-egy rövid beszélgetés során kielégítő választ kaphatnának; aminek rendszerint az a szomorú következménye, hogy elcsüggednek, s az iskola elveszíti a szülői ház segítségét talán éppen ott, ahol az a legértékesebb volna.

Az alábbiakban ezen óhajtanék segíteni, röviden összefoglalván mindazt, ami a fenti kérdésekre vonatkozólag a szülők jóakarátú figyelmébe ajánlható.

*

Amikor a szülő arra vállalkozik, hogy gyermekében felkelti a természet iránti érdeklődést — a természetszeretetet, ahogy mondani szokták, — akkor voltaképen a természet ismertetését tűzte ki célul, s ugyanerre törekszik akkor is, ha gyermekének már felébredt érdeklődését óhajtja tovább fejleszteni, az iskola hasonló irányú munkájának támogatásával és kiegészítésével.

Ez a feladat nem épen könnyű. Különösen akkor látjuk nehéznek, ha a Természet óriási méreteire, végtelen gazdagságára, s ezzel szemben az átlagos műveltségű ember természetismeretének fogyatékosságára, az ismeretközlés módszereiben való járatlanságára, s a gyermeklélek fejlettségi fokára gondolunk. Hiszen a Természet fogalmában önmagunkkal egyetemben minden benne van, ami a világegyetemet alkotja: a csillagvilág és a baktériumok, a harmat és a szellő, az ézengés és a madárdal, a gyertyaláng és a villamosság. Ha bontogatni kezdjük ezt a fogalmat, a tudományköröknek egész sorát fejthetjük ki belőle: a természettant, vegytant, élettant, földtant, ásványtant, kőzetant, növénytant, állattant. embertant, földrajzot, éghajlattant, csillagászatot, s ezeknek sokfelé ágazó részlettudományait és gyakorlati alkalmazásait. Ki tudná az ismereteknek ezt a roppant halmazát mind-mind elraktározni agyvelejében úgy, hogy bármikor előszedhesse s másoknak is átadhassa? Mert maga a tudás még nem volna kezesség arról, hogy a tanítás is sikerülni fog. Aki írni-olvasni tud, nem mindig képes arra, hogy az írás-olvasás mesterségét másoknak is, s kivált gyermekeknek megtanítsa.

Valóban, első meggondolásra úgy látszik, mintha a természetismeretés meghaladná az átlagos műveltségű szülők képességeit. Olyan terjedelmű szaktudást, s a tanítás művészetében akkora jártasságot kíván, aminővel csak a legkiválóbb oktatók rendelkeznek.

Szerencsére, mégsem így áll a dolog. A Természet teljes megismerése a legnagyobb elmék számára is elérhetetlen feladat. Nincs tudós, aki egyformán járatos volna valamennyi természettudományban; sőt olyan sem akad, aki egyetlen-egynek minden részletében egyforma otthonossággal mozogna. A legkiválóbb természettudósok rendszerint aránylag szűk területen kutatnak; nincs állatbúvár, aki egyaránt ismerné az állatok szervezetét, fejlődését, életmódját, s nevén tudna nevezni minden állatot. De nem akad ilyen a növényekkel foglalkozók sorában sem, s az ásványvilág, vagy a vegytan kutatója is tájékozatlan, ha tudományának saját munkateréről távolabb eső mezőire kell kalandoznia.

A szülőnek tehát nem kell lemondania természetismertető szándékáról azért, mert keveset ismer a természetből. A „kevés“ ezen a téren nagyon viszonylagos meghatározás; a természettudományokat az iskolában tanító szaktanár is keveset tud tárgyából annak tudományos kutatóihoz képest, s azoknak a tudása sem sok, ha a Természet nagy egészére gondolunk. De a szülőnek a maga jószándéka megvalósításához nem is kell „sokat“ tudnia; hiszen az ő feladata nem az, hogy gyermekét természettudománvokra oktassa. Csak annyi, hogy közös séták, közös kerti munkák, közös elmélkedések során felhívja figyelmét a természetnek szemeik előtt lejátszódó jelenségeire, s azoknak leggyakoribb, élő és élettelen szereplőivel igyekezzék gyermekét megismertetni. Később pedig, amikor a gyermek iskolai tanulmányai egyre tágabb láthatárt nyitnak meg szemei előtt, arról kell gondoskodnia, hogy az iskolában szerzett tudáskincs a szülői ház révén is gyarapodjék és mélyüljön megfelelő olvasmányok, kísérleti lehetőségek, gyűjtőeszközök, kirándulások stb. révén.

Sem az első, sem a második nem lehetetlen feladat. Az első, a gyermek tanulva tanítása lélekűdítő szórakozás mindkét fél számára, ha kapcsolatuk olyan, amilyennek lennie kell. Az sem okoz zökkenőt, ha a szülő tudása itt-ott elakad a jelenségek magyarázatában, vagy az alakok felismerésében. Az ilyen hézag kitöltése máskorra marad mint izgatón érdekes rejtvény megfejtése. A tanítás módszerének eltalálása sem nehéz, kívált, ha a természettel való foglalkozás már a kora gyermekkorban elkezdődik, s szülő és gyermeke fokozatosan élik át a természetnek egyre magasabb szempontú magyarázatát.

Annvi azonban bizonyos, hogy szorgalmas önművelés nélkül a legodaadóbb buzgólkodás sem boldogulhat. Annak, aki a vezető szerepre öhait vállalkozni a Természet birodalmában, mindenek előtt látni kell megtanulnia: megfigyelni mindent, ami körülötte van, szemei előtt lefolyik. Olvasnia is sokat kell, hogy megérthesse azt, amit megfigyelt, meg azért is, hogy megtanulja, miként lehet a legbonvolultabb jelenséget is egyszerű szavakkal, részleteire bontva, a gyermeklélek számára is érthetővé tenni.

Erdemes-e a szülőnek ily nagy törődést vállalnia? Van-e valami különös jelentősége a nevelés célját és eredményét illetőleg annak, ha a gyermek többet foglalkozik a természettel, mint amennyire az iskola ad lehetőséget?

Mindkét kérdésre a leghatározottabb igennel kell felelnünk. Ne feledjük el ugyanis, hogy a gyermek már jóval az iskolaköteles kor előtt ismerkedni kezd a természettel, s a szülő segítségére éppen ezeknél a legelső lépéseknél van igen nagy szüksége. De később sem

válík az feleslegessé, ha meggondoljuk, hogy az iskola a természet végtelenül gazdag tartalmából mily keveset tárgyalhat meg részletesebben, az egész tudományzakra vonatkozó általános ismeretek nyújtása mellett. Nem lévén feladata a szakképzés, minden tantárgyban ezek uralkodnak, s az iskolát végzett emberek tudása többnyire nem is tartalmaz egyebet efféle általánosságoknál. A természetet illetőleg például igen sok ú. n. művelt ember tudja, hogyan táplálkozik a növény, de már a búzavetést nem képes megkülönböztetni a rozstáblától s a burgonyanövényt sem ismeri meg, ha elébe kerül. Talán el tudja mondani, hogy milyen a vérkeringése a jellegzetes állatfajoknak, de a pinto ismeretlen előtte dalával evűtt. A bolygók mozgásának törvényei is ott porosodnak tudás-tárházának lim-lomiai között, — ám soha sem jut eszébe, hogy föltekintsen a csillagokra, amelvek közül egyetlen-egyet sem ismer. Ezért van az, hogy nálunk oly kevés ember vágyik a szabadba; s ha egyszer-egyszer mégis rászánja magát egy-egy kirándulásra, mert „divat“, a természet ölen is a dalológép jazz-muzsikájában gyönyörködik, ha ugyan nem újságot olvas, táncol, vagy — alszik.

Míndezért azonban kevés felelősség terheli az iskolát, amelynek, bármily iskolafajhoz tartozzék is, a természet tanulmányozására szűkösen megszabott idejéből nem futja, hogy részletekbe merülhessen. Nagyobb városokban a nagy távolságok s a tanulók sokféle délutáni elfoglaltsága abban is megakadályozzák, hogy gyakrabban vezesse ki növendékeit a szabadba; s minthogy a legtöbb esetben még kertje sincs, a természet élő világát holt állatok és növények képek és utánzatok, vagy lefeljebb cserenekbe és kalitkába kényszerített élőlények képviselik benne. Ezek révén bizony nehéz természetrajongókat nevelnie.

Arcól mindenesetre lehetne szót eiteni, hogy vajjon nem volna-e több okból is kívánatos, sőt szükséges a természetismeretek fokozottabb tanítása? Mégcsak nem is magukért az ismeretekért, hanem azokért a rendkívül becses, általános nevelőértékekért, amelvek a természettel való foglalkozásban rejlének. Mert a fejlődő lélek pl. sehol sem tehet szert annyi önálló gondolkodásra nevelő tapasztalatra, sehol sem gyűjthet önereiből oly sok szellemi kincset, mint a természet bűvárlása közben. Itt tanul meg saját szemével látni, a maga feiével gondolkozni; itt válík világossá előtte, hogy az élet örökös küzdelem, amely-csak erős, egészséges harcosok nyerhetik el a győzelem pálmáját. De a harc mellett meg fogia hallani a természet nagy jelszavát is: az élet áldozat! A világ nem önmagáért van, a világ célja a holnap! A gyilkos küzdelemmel szemben áll az áldozatos kölcsönös segítség, az „egy vérből valók vagyunk“ minden fegyvert leszerelő varázsigéje. A természettel állandó, benső kapcsolatban, lelke legmélyéig át kell éreznie helyzetét és jelentéktelenségét a világégyetemben, amelynek végtelensége, soha ki nem fürkészhető titkai és örök törvényei az áhítat szárnyán emelik a Hit mindent kiegyensúlyozó, magasabb világába.

Munkára kész, derűs, segíteni vágyó, öntudatos, hívő lélek fejlődik a nagy tanítómester, a Természet keze alatt: gyors elhatározású, sokirányú érdeklődésű. S minthogy megfigyelő tevékenységében állandóan szüksége van kezének munkájára is, testileg ügyesebb, a szabadban töltött sok-sok óra hatására pedig egészségesebb, mint a termé-

szettől távol felnőtt kortársai. A nemzet szempontjából ezenfelül azért is értékesebb, mert ezerszer több érzelmi és értelmi kapocs fűzi a földhöz, hol élünk-halunk kell, és mindenhez, ami e földhöz tartozik.

Hogy ez mit jelent, arra még mindig nem eléggé eszméltünk rá. Nem vettük észre, hogy a szülőföldhöz való ragaszkodásnak érzelmi tekintetben éppen olyan erős támassza lehet egy vén fa az erdőn, egy gimnázistakori bogárgyűtemény, mint Petőfi versei, vagy a magyar történelem nagyjainak példái. E ragaszkodás értelmi megalapozásához és tudatossá tételéhez pedig elengedhetetlenül szükséges a hazai rög ismerete. Ahhoz, hogy személyszerinti felelősséget érezzünk a hazai földet érhető mindennemű változással szemben, nem elegendő az a kép, amely az irodalom, a történelem és a földrajz, a három „nemzeti” tantárgy szemüvegén át alakul ki bennünk a hazáról. Ha politikájukat tényekre építő, önállóan gondolkozó állampolgárokat óhajtunk nevelni, úgy első feladatunk legyen az „ismerd meg magadat”-elvet kitágítani: ismerd meg, mié van hazádnak!

Bizonyos, hogy a szülőknek és az iskoláknak a természet ismertetését célzó igyekezete nem nélkülözi a tragikus vonásokat: a teljes szaktudással és megfelelő felszereléssel rendelkező iskola tantervi, s mellette gyakran túlnépességi és egyéb okok miatt is kénytelen lemondani a részletezőbb, elmélyedőbb természetismertetésről; míg a feladatot szívesen vállaló szülőt a szaktudás hiánya állítja igen nagy nehézségek elé. A tragikus helyzeten mégis leginkább a szülők jószándéka segíthet valamelyest, ha munkájukat az iskola ellenőrzi és ahol kell, irányítja. Így elkerülhető az a veszedelem, amely a magatanult nevelők esetében fenyeget: a félműveltség, felszíniesség terjesztése igazi tudás helyett.

2.

Életének harmadik évében a gyermek megtanul beszélni s négy éves korára többé-kevésbé nevével tudja nevezni környezetének élő és élettelen tartozékait. A közelebbi ismerkedés, a dolgok céljának és rendeltetésének kifejtése azonban csak ekkor indul meg. A szülőt faggató kérdések özönében most már a „mi ez?” helyett a vezérszólamot a „miért?” veszi át, s evvel a szülő feladata lényegesen nehezebbé vált. Eddig csak győzte a válaszolást, hiszen közismert fogalmakat kellett megneveznie a lakás, az udvar, a kert és az utca életéből; gondot legfeljebb az okozhatott, hogy miként biztosítson állandó kapcsolatot gyermeke és a természet között ott, ahol ez nem éppen könnyű feladata: a városok bérkaszárnyaiban. Ennek a kapcsolatnak egyelőre ugyan inkább egészségügyi jelentősége van: de a harmadik életéven túl a nevelőhatás is egyre jelentékenyebbé válik. A jövőző lélekalakulás szempontjából rendkívül fontos, hogy a gyermekévek falusi, vagy városi környezetben telnek-e el? Falusi gyermekben nem kell a természet iránti érdeklődést mesterségesen ébresztgetni; állandó társaságához tartoznak a növények és állatok, szeme előtt folvik a természet életének százféle megnyilvánulása: nem csoda, ha érdeklődése elsősorban ezekre irányul nem a mesterséges élőlényekre, a gépekre, mint a városi gyermeké. Ezek között is szerencsésebb a kertes lakásban felnövő, mint az, akinek a természetből egy keskeny égbolt-sáv s néhány a gyalogjáró szélébe ültetett beteg fa jutott osztályrészül.

A lakóhely szerint változik a szülő feladata.

Falusi szülőnek nem kell messzire menni megfigyelési anyagért; közvetlen-közelében ezerféle megbeszélni való kínálkozik, s minthogy rendszeren némi kertészeti, mezőgazdasági szakismerettel és gyakorlattal is rendelkezik, helyzete minden tekintetben jobb, mint városi szülő-társáé. Ez szegény boldog, ha gyermekével naponta egy-két órát sétálhat valamelyik játszótéren vagy sétányon, s ha ládikákból kertet varázsolhat az erkélyre és az ablakokba.

Am a gyermek ebben a szűkreszabott „természet“-ben is előáll kérdéseivel, s ezekre a szülőnek felelnie kell. ha nem akarja, hogy a kettejük közti meleg viszony fokozatosan elhidegüljön, s gyermeke mást tüntessen ki bizalmával. Egyik „miért“ a másik után következik; a gyermek telhetetlen a kérdezősködésben, s némelyik kérdése bizony próbára teszi a szülő találékonyságát. Miért esik az eső? Miért van a lónak négy lába? Miért nincs az embernek is annyi?

Nehéz volna a szülők könnyebbségére minta kérdés-felelet-sorozatot szerkeszteni s nem is vezetne célhoz, mert a válaszoknak a gyermekhez és a körülményekhez kell alkalmazkodniok; általában mégis a következőkre kell figyelnie a szülőnek:

A kisdedkorban (2—6 év) levő gyermeknek nem adhatunk szakszerű magyarázatokat, de légből kapott mesékkal sem elégíthetjük ki érdeklődését. A szülő nevelői érzéke és szaktudása fogja a határt megszabni, meddig mehet el a dolgok és folvamatok megértetésében. Mint-hogy a gyermeki lelket ebben a korban az érzelmek uralma jellemzi. értelmi nevelés helyett fontosabb a lélek érzelmi tartalmának irányítása és fejlesztése: a Teremtő iránti áhítat, a szülők tisztelete, minden élet megbecsülése, könyörületesség, önfeláldozás — ezek azok az érzelmek, amelyeket felkelthetünk a kisded lelkében a természettel való foglalkozás közben. De ne magyarázatokkal, ne szóval igyekezzünk erre. A gyermeknek észrevétlenül, gyakorlatilag, játécai, foglalkozása közben, *önmagából* kell szert tenni rájuk. A szónak csak hangulatkeltő, aláfestő, rögzítő szerepe lehet. legalkalmasabban a pillanat hatása alatt kitalált s mindig a gyermekre vonatkoztatott apró történetkék alakjában.¹

Milyen lehet az a foglalkozás, amelyre gondolunk? Mindenesetre teljesen önkéntes, a kényszer legkisebb nyoma nélkül. Helyét, tartalmát mindig a körülmények, a gyermek hangulata szabják meg. Tár-gya: növények és állatok gondozása. életük megfigyelése, s a megfigyelések alapián játékos utánzása. Közvetlen, testi érintkezés ebben a korban inkább csak növényekkel aiánlható; az állatok harapnak, karmolnak, vagy súlyos fertőző betegségeket terjeszthetnek; másrészt a kisdedkorban lévő gyermek nem tud még állatokkal bánni, s az állatokkal való játéka föltétlenül állatkínzássá fajul. Az állatokat kellő távolságból és mindig felügyelet mellett figyelje; így nyugodtan megengedhetjük, hogy ő adjon enni a cicának, a baromfinak, hogy elgyönyörködjék a kis csikó pajzán ficáinkolásában; de játékszernek ne adjunk eleven állatot. Sokkal megfelelőbbek erre a célra a játék-állá-

¹ Ajánlom „minta“ gyanánt a következő könyveket: Apróbb gyermekmesék Gyulai Pál verseivel. Benedek Elek: Apa mesél U. az: Így volt, mese volt. U. az: Itt a vége, fuss el véle. Bezerédj Amália: Flóri könyve. Gegus Ida: Az én meséskönyvem. Holló Sári: Pöröl a ládika. Móricz Zsigmond: Boldog világ.

tok, vagy még inkább — maga a gyermek. Milyen élvezettel válik makogó nyuszivá, ha szülője mint vadász üldözi! Mily boldogság kis csikót játszani, s az édes anya tenyeréből enni a kockacukrot! Mennyi finom részlet-megfigyelés alapján dolgozza ki a gyermek ezeket az állat-szerepeket!

A növényvilágot nyugodtan beereszthetjük a gyermekszobába. Az ablakban, az erkélyen télen-nyáron nevelhet a gyermek növényeket, és pedig nemcsak a megszokott választékot; ládikákban, megfelelő edényekben szántóföldi és konyhakerti veteményeket is: búzát, babot, paprikát, salátát stb., sőt facsemetéket is nevelhetünk. Megfigyelheti rajtuk a növény életét a csírázástól a termés megérleléséig: kimeríthetetlen sora ez az élményeknek, értékben semmivel sem szegényesebb, mint azé a gyermeké, aki több holdas kert növényeiben gyönyörködhetett: mert ebben a korban a folyton változó hatások még kevés nyomot hagynak a lélekben. Később is ajánlatos a kevéssel beérés, most pedig elhibázott jóakarát volna a gyermeket folyton újabb és újabb környezetbe hurcolni, hogy látkörét tágítsuk. Sokféle ismeret helyett a keveset igyekezzünk mélyen meggyökereztetni, feledhetlenné tenni; a ház, az udvar és a kert teljesen kielégítheti a gyermek érdeklődését, legfeljebb az erdőbe vigyük el egyszer-egyszer, ha lehetséges. Mesélés közben elkerülhetetlen, hogy az erdőről szó ne essék: hadd lássa azt is színről-színre, hogy némi fogalma legyen róla.

Az élettelen természet — a talaj, a kövek, ásványok — s a természeti tűnemények nem érdeklik még ebben a korban a gyermeket. Legfeljebb a csapadék s a légköri tűnemények kerülnek szóba; az eső, a szél, az éjtszaka és a nappal váltakozása leköthetik figyelmét, kivált, ha megfelelő meseköntösben közelebről megismerkedik velük.

Talán helyénvaló, ha már itt kiemelem, hogy fölösleges a természet szépségét idegenvezető módjára dicsérgetni a gyermek előtt; annál inkább, mert ebben a korban még nem tud különbséget tenni a szép és rút között. De később sincs erre szükség; legfeljebb arról lehet szó, hogy legyőzzük a gyermek ellenszenvét olyan állatok irányában, amelyeket általában rútnak, utálatosnak tartanak, amilyen pl. a hernyó, a béka, az egér.

Mikor a gyermek átlépi az iskola küszöbét, új korszaka kezdődik életének. Az alkalmi ismeretgyűjtést fölváltja a rendszeres tanulás; gondtalan világába bekapogtat egy kemény szó: a kötelesség.

A szülő természetismertető munkája most már az iskola-kijelölte nyomokon haladhat, ám fölöslegessé most sem válik, s a muló esztendővel inkább nehezebb lesz, mint könnyebb, bár az iskola a betű csodavilágának megnyitásával képessé teszi a gyermeket arra, hogy a betűk vezetésével, a maga erejéből gyarapíthassa ismereteit. Ez a csodavilág, mihelyt a gyermek teljesen meghódította, s az olvasás nem fáradság többé számára, hanem gyönyör, gyakran ellenállhatatlan vonzóerőt gyakorol reá. Az iskolás-kort megelőző esztendők nevelésének nagy eredménye, ha a gyermek ezekben a könyv-mámoros időkben sem szakad el a természettől és tovább folytatja természet-megfigyeléseit.

Az életnek az iskolábalépéssel kezdődő fejezete, a gyermekkor, hat esztendőt ölel föl és a serdülő korba vezet át. Azt talán fölösleges hangsúlyozni, hogy e korszakok között nincs éles határ; senki sem válik máról-holnapra kisdoból gyermekké s ebből ifjúvá. Lassú,

fokozatos az átmenet egyik korszakból a másikba és nem egyforma a fejlődés üteme sem. Falusi gyermeknél általában lassúbb, mint a városiaknál, míg az állandóan felnőttek között tartózkodó „egyke” lelkeleg rendesen gyorsabban fejlődik, mint a gyermek-környezetben élő társai. A korszakok határai felé alig észrevehető az átmenet; s ha feltesszük a kérdést: mi a különbség a kisdéd és az iskolás gyermek között, úgy mindkettőt illetőleg a korszak közepén álló gyermekekre kell gondolnunk, hogy helyes feleletet adhassunk. A 7—8 éves gyermeknél sok még a töretlen kisdéd-jellemvonás. Ép olyan odaadással merül el a játékban, ép olyan gyönyörűséggel csügg a mesén, mint a kisdéd, és érzelmi élete is ép olyan eleven és ingadozó. Ám, amint gondolkodása fokozatosan rendszerezesebbé válik, kezdi megkülönböztetni a valóságtól a mesét, ami „nem igaz”. A dolgok célja és rendeltetése mellett az okozati összefüggést is keresi és megérti, s ha visszagondol egy-két évvel fiatalabb korára, úgy érzi, hogy akkor „még kis ostoba volt” — aminek következtében öntudatosabbá válik, nem szereti, ha a felnőttek kisdédként bánnak vele. Gyakran már a kisdédkor végén felébred benne az alkotásvágy, a kifejezés szóbeli módjától eltérő lehetőségek keresése, és órákat tölt el rajzolással, mintázással, ha kezeügyében adjuk a szükséges hozzávalót.

Később, a kilencedik-tizedik életévben a gyermek érdeklődése mindinkább magukra a valóságokra irányul, tekintet nélkül azoknak önmagával való kapcsolatára: alanyiságát levetkőzve, érdeklődése tárgyilagossá lesz. Szórakozásában is más ízlésnek hódol, mint eddig; olvasmányaiiban elfordul a mesétől, helyette a kalandos történetek, utazások kötik le figyelmét; a játékok közül a szellemi tornát igénylőket kedveli, a sakkot, keresztrejtvényfejtést, a műszaki játékszereket, s a szabályokkal korlátozott labdajátékokat. Ebben a korban jelentkezik a gyűjtőszenvédelem is, csaknem párhuzamosan az olvasási lázzal.

A szülői ház feladatait a természettel való ismerkedés terén ebben a korszakban is a lelki fejlődés adottságai és az iskola tervszerű nevelő munkája határozzák meg.

A korszak elején, a 6. és 7. életévben alig változik a kisdédkorban folytatott tevékenysége; az érzelmi nevelés mellett azonban egyre erősebb hangsúlyt fog nyerni az értelem művelése, s minthogy a gyermek lelki fejlettsége folytán az állatokkal való érintkezés most már mindkét félre csaknem teljesen veszélytelenné vált, az állatokat is közelebb vonhatjuk a gyermekhez. Falusi gyermeknél ez minden bizonnyal már jóval előbb megtörténik: a kutya, a macska, a házi szárnyasok csecsemőkorától kezdve ott vannak közelében, ha jelenlétük nem is mindig kívánatos. De melyik legyen a városi gyermek kiválasztott állata? Amelyik nem igényel nagy férőhelyet, nem lármás, nem terjeszt kellemetlen szagot, sem veszélyes betegségeket, amelynek ápolása aránylag könnyű, élelmezése nem jelent számbajövő kiadást, s amelyet esetleg szaporítani is lehet, hogy családi életében is gyönyörködhessek a gyermek?

Ennyiféle feltételnek aligha felel meg más állat, mint a kanári madár. Ennek a rabság nem szabadságvesztés, nem külön fájdalom; aránylag olcsó, s aki tenyésztését is megkísérli, még jövedelemre is szert tehet általa. Amellett rengeteg megfigyelésre ad alkalmat, az ápoláshoz szükséges gondosság pedig igen jó iskolája a kötelességteljesítésnek, figyelmességnek, segítségre kész szeretetnek. Már a kalitkája

elhelyezése is körütekintést kíván: a túságos meleg árt neki, a sötétet sem szereti, s a légvonatban meghűl. Csak világos, napos szobában érzi jól magát, de nyáron, ha rásüt a nap, be kell árnyékolnunk a kalitkát. Télen, ha éjtszakára az ablakban hagyjuk, reumát kap s elpusztul. Lámpagyújtás után takarjuk be kalitkáját, hogy alvását a fény ne zavarja. Kalitkája legyen tágas, hogy röpködhessen is benne; s naponta egy órát hagyjuk szabadon a szobában. A kalitka tisztaságára ügyelés, a fürdővizről, élelemről gondoskodás megannyi kedves kötelesség a gyermek számára, de csak akkor nem fog a kis madár kárára válni, ha állandó szülői felügyelet mellett történik. Élelem nélkül a kanári legfeljebb pár óráig élhet.

A kanári mellett, mint kis helyen is eltartható madár, a gerle jöhet még szóba, bár meg sem közelíti a kanári kedvességét, s örökös turbékolása rendkívül unalmassá válik. Akinek udvara, kertje van, az a galambtenyésztéssel szerezhet sok örömet gyermekének; télen pedig madáretető felállításával, amit egyébként a kertnélküli város-lakó is felszerelhet ablakára: az éhező madarak ott is megtalálják. Mennyi természetismeretet nyújthat egy ilyen egyszerű kis deszka-alkotmány! Szécinke, kékcinke, csuszka, tengelice, fekete rigó gyűl napról-napra az ingyen konyhába; mily érdeklődéssel tanulja meg neveiket a gyermek, s milyen részvételt viseltetik kis kosztosai iránt, ha meghallja, hogy zuzmarás napokon nem juthatnak élelemhez; pedig a koplalást még huszonnégy óráig sem bírják. Azért kell már november közepén megkezdeni az etetést, hogy mire megérkeznek a zuzmarás napok, a cinkék már tudják, hol várja őket terített asztal.

Karácsony után a lekoppasztott karácsonyfát madárkarácsonyfának díszítjük fel, úgy tesszük ki a kertbe, udvara, vagy az erkélyre. Hogy készül az ilyen madárkarácsonyfa? Bizony, aki szépen akarja feldíszíteni, annak már a nyáron, vagy az ősz elején gyűjteni kell a hozzávalókat. A madaraknak csak olyan díszek tetszenek, melyek ehetők. Ilyen például a tökmag. Ezt nyáron gyűjtjük, amikor gyakran kerülök a konyhára; a sütőtök magja is jó, ezt ősszel is félretehetjük, ha a nyáron nem gondoskodtunk volna. A tökmagot jó erős házcérnára hosszú láncokba fűzzük. Meg is lehet festeni valami nem-mérgező festékkel; éppen úgy, mint a többi dísz, ami mind-mind olvasztott faggyúból készül. Ezt apró sütemény-formákba öntögetjük, s különféle magvakat szórunk bele: lenmagot, kendermagot, cirokmagot, hámozott zabot: mindazt, amit madáreleség néven minden fűszerüzletben megvehetünk. Festőanyagot pedig — zsírban oldódó, nem-mérgező anilinfestéket — a gyógyszer-kereskedésekben kaphatunk. Ha a faggyú megmerevedett és kihűlt, kivesszük a formákból és a fára aggatjuk. Gyertya helyett ujnyi széles szeleteket vágunk jó fagyos, nem-szózott fehér szalonnából. Az aranydiót is felhasználhatjuk, ha belsejét úgy szedték ki, hogy a diót késsel választottuk kétfelé. Az üres fél-héjakat teleöntjük olvasztott faggyúval, s ha az megmerevedett, fölakasztjuk. Olyan szép, tarka-barka az ilyen madárkarácsonyfa, mintha nem is madaraknak készítették volna. Természetes, hogy az elkészítés nagy munkáját nem végezheti a gyermek; legfeljebb mint néző vehet részt benne, s a már elkészült díszeket kötözheti föl a fára.

Már ősszel el kell helyeznünk a kertben a fészekodúkat is, hogy a madarak megszokják és tavasszal már tudják, hol keressék. A fészekodú nyílása lehetőleg keletre nézzen, s úgy helyezzük el, hogy ág hajol-

jon föléje. Az odú nyílása a bennük fészkelő madár szerint különböző legyen.

A madarakkal való foglalkozás leginkább leköti a gyermek érdeklődését és legalkalmasabb arra, hogy megkedveltesse a természet megfigyelését. Az emlősök között alig akad megfelelő állat. Minthogy elsősorban a lakásban is tartható állatra gondolunk, kicsinységük következtében leginkább a rágcsálók vehetők tekintetbe: a fehér eger, a mokus, a házi nyúl. Az elsónél az a baj, hogy kellemetlen szagot terjeszt; ezen ugyan segíthetünk megfelelő, szagtalanító talaj készítésével, de akkor meg az eger beássa magát s csak alkonyatkor jő elő. Túlságos szaporasága következtében is előbb-utóbb kellemetlenné válik. A mokus sohasem szelídül meg annyira, hogy teljesen veszélytelen lehetne. Harap és karmol, s a szabadságvesztés ennél a nagyon is szabadságkedvelő állatnál mar súlyos rabságot jelent: raptartóvá pedig ne neveljük gyermekeinket. A házinyúltenyésztés mint mellékkereseti forrás is szembajöhet: kevésszámú állat pedig konyhahulladékon is eltartható, nevelése tehát kiadást nem jelent. Szaga azonban ennek is van, azért inkább csak ott tartsuk, ahol kertben, udvaron adhatunk neki szállást. A nyúl is karmol, kivált a vén bak; hordozása, fogdosása tehát nem ajánlatos. Minthogy azonban időnként elkerülhetetlen, mutassuk meg a gyermeknek, hogyan kell a nyulat kézben vinni: semmiesetre sem fülénél fogva, hanem marján fogjuk meg a bőrt, úgy emeljük a magasba.

A rovarvilág is kínál egy könnyen tenyésztethető, ártatlan állatot: a selyemhernyót. Falusi gyermek s a városi szegény-környezetben felnövő evvel korán megismerkedik. Jobbmódú gyermeket, aki válogathat az állatokban, a selyemhernyó csak 9—10 éves korában fogja érdekelni; és még később, már a gyermekkor végén, 11—12 esztendőskorában kap kedvet a vízmedencék és tenyésztőszekrények kis világának gondozására. A vízmedencék berendezése nem nehéz, gondozása szinte elenyésző munkát jelent, s bár a benne kialakuló élet zajtalan, mégis elbűvölően szép és érdekes. De lehetőleg ne aranyhalakat tartunk benne; ezek túl nagyok a rendesen kis méretű medencékhez, s ilyen szűk helyen nem szaporodnak. Sokkal alkalmasabbak az eleven szülő halfajok, amelyeknek szaporulata esetleg értékesíthető is, s így a gyermek a természet nyújtotta haszonnak is élvezőjévé válik. A tenyésztőszekrény és lakói már több gondot kívánnak. Ez a föladat inkább a serdülő és ifjúkor számára való.

A felsorolt, tenyésztésre, szobában tartásra alkalmas állatok mellett új szempontból figyelheti meg a gyermek a többi házi állatot is. Eddigi megfigyeléseiben érzelmi tényezők vezérelték: most nagy élvezettel fog elmerülni az oknyomozó megfigyelésben. Mennyi új fölfedezést kínál a legösmertebb állat, a kutya is! Mikor le akar feküdni, négy-ötször megfordul önmaga körül. Miért teszi ezt? Talán azért, mert ősi, szabad életében így készített magának fészket az őserdő bozótjában, vagy a hideg vidékek méteres havában? Milyen érdekes, hogy még a csontot is megropogtatja. Az ember beteg lenne, ha csontot enne; a kutya gyomra a csontot is feloldja. Milyen hajlékony a kutya gerincoszlopa! Mikor alszik, a fejét a teste hátsó részére fektetheti. Úgy meghajlik a teste, mint az ív. Azért tud olyan könnyen fordulni futás közben. Még hajlékonyabb a macska gerince, és a macskáénál is hajlékonyab a nyúlé.

A macskáról is sok újat lehet most már tanulni. Hányszor haragszunk reá, mert éjszakai vadászsétái alkalmával kifosztja kedves éneklőmadaraink fészket. Sokan meg is verik érte. Vajjon megérti a macska miért verték meg? Leszokinat arról ami alaptermészete? Jobb ökelmét tavasszal zárt helyen tartani éjnek idején, reggel pedig adjunk neki bőséges reggelit. Ha jóllakott, lusta; inkább szunyókál, semhogy vadászni menjen.

Hát a ló?! Csodálatos, hogy az ujjahegyén jár, mégsem fárad el egyhamar. Egész nap jár, vagy áll; a hangját alig halljuk. Legfeljebb örömeiben nyert; ha fájdalma van hallgat. Milyen szomorú sors a lóé! Próbáljuk meg végigkísérni életútján, boldog csikókorától haláláig, mely rendesen ott éri utól a hámban, az utca kövezetén. Alig van állat, amelynek sorsa alkalmasabb volna részvétet kelteni a gyermekben az állatélet rettentő kiszolgáltatottsága láttán, mint a lóé! Ez a részvét azonban csak ebben a korban válik tudatossá, a ténybeli alapot ekkor kapja meg.

Megfigyeléssel rávezethetjük a gyermeket az elhamarkodott következtetés téves és veszedelmes voltára. Ilyen pl. az, amikor a földieper-ágyasokban talált varangyosbékát teszik felelőssé a kikezdett, szép, érett gyümölcsökért. Holott pedig a kártevő a csupasz csiga, s a varangy éppen azért tartózkodik a földieper között, mert a csupaszcsigákra vadászik. Ilyen megfigyelések során a haszon-kár kérdése is belekerül beszélgetéseinkbe, annál inkább, mert az iskolában ezt többnyire igen erősen kidomborítják. Ez helyes ugyan, ám mégis ügyeljünk, hogy a hasznosság szempont ne váljék természetföl fogásunkban uralkodóvá. Igyekezetünk éppen a túlságosan anyagi világszemlélet ellen irányuljon: a természetet védjük, ne az általa elérhető hasznot!

A növények megfigyelésében is tovább mehetünk egy nagy lépéssel. A gyermeket most már a szerkezet is érdekli, a „mi van benne?“, amiért legszebb játékeit is képes szétfeszíteni. Ilyen elemi boncolásokra legalkalmasabb valami szép, nagy virág, pl. a tulipán. Szedjük szét, mutassuk és nevezzük meg a részeit: a színes lepelleveléket, a hat porzót, a magházat s a tetejében ülő bibét. Mondjuk meg, mi a feladata az egyes részeknek a növény életében? Vezessük rá a gyermeket, hogyan lesz a virágból termés? Mutassuk be a növényt, mint anyát: hogyan neveli föl gyermekeit, a magvakat, hogyan utaznak azok szerte a világba? Az iskolában is tanul erről a gyermek, de ott nem mindig van rá alkalom, hogy be is mutassák neki a termést érlelő növényt s az utazó magvakat. A korszaknak még a közepe táján is, a 8—9. életévben, minden megértetést megszemélyesítés, embe- rítés, szóval mese-eszközök segítségével történjen. Így lehet megbeszélni a növények táplálkozását is. A növény konyhája a levél, benne parányi, zöldruhás gömböcskék a szakácsok. Napfénnel fűtik konyhájukat. Az élelmiszereket a földből szerzik be a gyökerek; de egy része a levegőből kerül a konyhába. A középiskolás tanuló, 10—11 éves korában, már műkifejezésekkel is el tudja mondani az áthasonítás munkáját, és teljesen megérti, hogy miért tekinthető az állatvilág a növények élőködőjének?

Az iskola kapcsolja be a gyermek érdeklődési körébe a földrajz alapfogalmait. A település, a talaj, hegy- és vízrajz, éghajlat és időjárás, különböző vidékek különböző terményei már az elemi iskola alsó osztályaiban megbeszélésre kerülnek. A szülő feladata itt is főként

a szemléltető anyagról való gondoskodásban áll: mutassa be mindazt gyermekének, amit az iskola nem, vagy legfeljebb képeken mutathatott be. Tehát most már jöhetnek a hosszabb-rövidebb kirándulások! Alföldi gyermeket vigyük el hegyvidékre, a hegyvidékinek mutassuk meg az alföld rónáját! Hívjuk fel figyelmét a különbségekre, amelyek megnyilvánulnak az élet minden vonatkozásában: időjárásban, megvilágításban, növény- és állatvilágban, a házak építésében stb. stb. Kirándulásainak élményeiről vezessen naplót a gyermek. Később pedig mikor a gyermekkor végén, 11—12 éves korában elfogja a gyermeket a vágy a távoli országok után, gondoskodjunk megfelelő olvasmányokról és arról, hogy ezekben ne pusztán a kalandok sorozatát olvassa el gyermekünk, hanem a tájleíró részleteket is. Hogy kedvet kapjon hozzájuk, ajánlatos este, a családi asztal mellett egy-egy szép részletet hangosan fölolvasni. Az egész családnak élvezetet és okulást szerzünk vele!²

A kirándulások a 11—12 éves gyermek gyűjtőszenvédélyének kielégítésére is módot nyújtanak. A szenvédély tárgya rendszerint az iskolai tantárgyak követelményei szerint váltakozik: tollat, szőrt, fogakat, növényeket, rovarokat, ásványokat, képeket, bélyegeket gyűjtenek a tanulók, néha egyszerre három-négyféle gyűjteményt is készítenek. Mindez igen hasznos foglalkozás, ha — a szülő ügyel arra, hogy a gyűjtött anyagot a gyermek valóban gondosan földolgozza. Itt már nagy szükség van a szülő segítségére. Növény és rovargyűjtésnél fontos, hogy minden példányon rajt legyen a pontos lelőhely és a gyűjtés időpontja. Rovaroknál az is elengedhetetlenül lényeges követelmény, hogy az általánosan elfogadott szokásnak megfelelően legyenek kikészítve, felszúrva. Ügyelni kell arra, hogy mind a rovarok, mind a növények csak száraz állapotban kerüljenek végső helyükre, mert zárt dobozban, illetve a növények kötegben, megpenészednek és elpusztulnak. Ásványok gyűjtésénél a lelőhely megjelölése szintén elengedhetetlen. A tollat, szőrt, fogakat, növényeket papírlapokra szokás fölragasztani. Ebben a gyermek ízlése és kezűgyessége is megnyilatkozik. Ügyeljen a szülő, hogy gyermekében ezeket fejlessze: mutassa meg neki, hogyan ízlésesebb, csinosabb az egyes tárgyak elhelyezése. A fölragasztásnál a tisztaságra kell figyelmet fordítani, meg a föliratok szép kivitelére. A tanuló gyűjteményét nem a gyűjtött anyag mennyisége teszi értékesé, hanem tiszta, csinos, ízléses összeállítás, mert ez egyben lelkének is hú tükre.

Gyűjtés közben ébred föl a gyermekben a vágy: névszerint is ismerni azt, amit gyűjtött! Azt hiszi, hogy e nélkül nincs értéke gyűjteményének, s a természetismeret tetőfokának a nevek ismeretét

² Ajánlható munkák: *Almásy György*: Vándorútam Ázsia szívébe. — *Bergman Stein*: Kamcsatka ősnépei. — *Bíró Lajos*: Uj-Guineai utazásom emlékei. — *Brehm Alfréd*: Az északi sarktól az egyenlítőig. — *Cholnoky Jenő*: A sárkányok országából. — *Gubányi Károly*: Ausztrália. — *Hedin Sven*: Az északi sarktól a déli sarkig. — *Kittenberger Kálmán*: A megváltozott Afrika. — *U. az*: Vadász- és gyűjtőúton Kelet-Afrikában. — *Lendl Adolf*: Uti levelek két világvészből. — *Molisch Hans*: A felkelő nap országából. — *Radványi Kálmán*: Nyugat országain keresztül. — *Stefansson*: Amerika legészakibb tájain. — *Széchenyi Zsigmond gr.*: Alaszkában vadásztam. — *U. az*: Elefántország. — *Szilády Zoltán*: Bulgária.

tartja. A szülő itt már csak szakkönyvek igénybevétele mellett lehet gyermekének segítségére. De meg kell vele értetnie, hogy egy sereg név ismerete meg senkit sem tesz természettudossá, s a nevek ismereténél fontosabb az, hogy a gyűjtött növények vagy rovarok életét megfigyelje. Am a lenetőség szerint megis igyekeznek elmozdítani gyermeke gyűjteményének pontos meghatározását. Talán az iskola is elváltja ezt a munkát; talán akad a városban egy-egy növény- és állatismerő, akit a meghatározásra megkerhet. Helyesen gyűjtött növényes rovaranyag meghatározását pedig vegso esetben a Nemzeti Múzeum növény-, illetve állattartatói is kérheti.

A gyermekkor közepén és végén a gyermek igen sokat olvas. Ez nem baj, ha olvasmányait a szülő ellenőrzi és megválogatja. Ajánlom a kezébe természetismereti könyveket! A korszak elején ezek még mesekönyv-jellegűek, a vége felé inkább utelrasok. Két könyvre külön is felhívom a szülők figyelmét. Az egyik 5—6 éves gyermekeknek való, s kitűnő eszköz arra, hogy vagyat keitsen belmők az állatvilággal való megismerkedésre. Szerzője F. H. Burnett, címe: A titkos kert. — A másikat 9—10 éves gyermekek olvashatják; ez érdekiesítő mese keretében, felmunkatatan ügyességgel vezet végig olvasót a növények és bogarak országában, a vízcsopt világában, a tenger mélyén, és a világurben. Arra is kivalón alkalmas, hogy a szülő elolvassa; talán meg jobban fogja élvezni, mint a gyermek. Tanulni is sokat fog belőle. Szerzői: ifj. Gaal Mózes és Nemesény Ferenc, címe: Csodák útjain.

A természet élettelen jelenségeinek egyszerű, játékos megfigyelésére is útmutató könyvek szuksegesek. Ilyen Gardonyi Géza két könyve: Nagyapó ürefiái és Mindennapo Gergely pacsí könyve, ilyen Jovicza Sándor kis könyve, az Ezeremester. A gyermekkor végén a gyermekek sok ügyességet tanulnatnak egy, bar sok hibában reledzo, megis ügyes és hajdan igen kedvelt könyvből, amely azonban ma már legieszebb könyvtárakban található: ez Tom Tit száz kísérlete, narom követben.⁴

⁴ Budapest, Akadémia-u. 2. (Növénytar) és Baross-u. 13. (Állattár.) — Növénymeghatározó könyvünk kitűnő van: Javorka: A magyar flóra kis határozója, II. kiadás. Madarak meghatározására alkalmas Nagy Jenő könyve: Az erdő macárvilága. Madarak és más állatok ismertetője Csorgey Szunyay: Környékünk állatvilága. (Magyar Cserkész Könyvei, 36. sz.)

⁵ Az igen nagy természetrajzi olvasmány-anyagból ajánlom a következőket: 6—8 éveseknek: Ewald: Az osember meséi. — Gauss Viktor: Kerek erdő. U. az: Hegyen-völgyön. — Szondy György: Állatok, virágok. — 8—10 esztendőseknek: Bársony István, Abonyi Arpad, Benedek Elek: A szabad ég alatt. — Garady Viktor: Mi van a tengerben? Kis világ, nagy világ. — Pásztor Árpád: Szután Jancsi. — Szívós Béla: Az állatvilág csodái. I—III. — 10—12 éveseknek: Bársony István: A rab király szabadon. — U. az: Erdőn-mezőn, ifj. kiadás. — Lengyel Miklós: Tamás érdeklődik. I—III. — Seton—Tompson: Az öreg Urián. Hankó Béla: Vizen és vízparton. — Bonsels Waldemár: Maja kalandjai. — Fábán Gyula: Különös háború. — Kipling Ruyard: A dzsungel könyve. — Szondy György: A ragyogó szeműek. — U. az: A modern iskola és az ifjúság olvasmányai c. füzetemben gazdag olvasmányjegyzék található. (Kir. Magy. Egyetemi nyomda.)

4.

A gyermekkor után következő serdülőkor az emberélet legválságosabb szakasza. Tartama igen különböző, a szerint, hogy a testi- vagy lelki fejlődést vizsgáljuk-e, s hogy fiúkról, vagy leányokról van-e szó. Fiúknál a testi fejlődést illetőleg általában a 14—16 életév közé esik, de a lelki fejlődésben kezdete már jóval előbb is kimutatható, vége pedig a 20—22-ik esztendőig is elnyúlik. Leányoknál a serdülés évei a 13—15 életévek határai közé esnek.

Ez a korszak az agyvelő teljes kialakulásának korszaka, s a testi fejlődésben más nevezetes szervek megerését is jelenti. Átmeneti idő a gyermek és a felnőtt között, az átmenetet jellemző zavarokkal, esetlenségekkel úgy testi, mint lelki értelemben. A serdülő keres valamit, maga sem tudja mit: élete célját, vágyainak beteljesülését; s mert el nem érheti őket, önmagával meghasonlít, rosszkedvű, dacos. De ezek a tulajdonságok nem állandó jellemvonásai. Hangulata gyorsan változik, nagy elszánásokra kiabándult lustálkodás következik. A serdülőt vezetni igen nehéz, mert idősebbekkel szemben zárkózott, sokszor fölényes; mindig érzékeny és tűzöttan önérzetes. Holott pedig áhítozza a vezetőt, s akiben hivatott vezérét fölfedezni véli, ahhoz egész lelkével ragaszkodik. E válságos korszak zavartalan lefolyását semmi sem biztosíthatja jobban, mint az, ha a serdülő már gyermekkorában a természet vizsgálójául szegődött. A kedélyhullámzás zavaros óráiban megnyugtatólag hat, fölemel és megvigasztal a természettel való foglalkozás, amelyben a 14—16 esztendő ifjú már teljes tudományos fölkészítéssel merülhet el. Ez szabhat irányt céltkereső tépelődéseinek, ez sarkallhatja kitartásra és munkára, ha csüggedés fogja el: Annai inkább, mentől tisztábban látja érdeklődésének irányvonalát. Mert ebben a korban már többé-kevésbé kikristályosodik a fiatal lélekben az élet érdeklődésének vezérfonala: vagy a szellemtudományi, vagy a természettudományi irányba fordul és teljes tudatossággal készül immár rosmert jövőendő élethívására.

A szülők kötelessége ezt az előkészületet zavartalanná tenni és a lehetőség szerint elősegíteni. Különösen rászorulnak erre a természettudományok iránt érdeklődő serdülők, mióta a középiskola — a reálskolák megszűntével — a szellemtudományok uralma alatt áll, s a természettudományi ismeretek megszerzésére kevesebb alkalmat ad, mint régen. Ha a szülő — minden előzetes természettudományi képzettség nélkül — gyermeke első tartalmas kérdései elhangzásakor neki fogott az önművelésnek, úgy a közben eltöltött 8—10 esztendő alatt olyan jártasságra tehet szert a természettudományokban, különösen abban, amelyikről észrevette, hogy gyermekét leginkább érdekli, hogy nem kell félreállnia gyermeke mellől most sem, amikor az egyre komolyabb, egyre tudományosabb szemmel nézi a természetet. Szerepe ugyan aligha lehet többé a vezetőé; de mint hasonló érdeklődésű társ, mint buzdító, bátorító barát ott kell lennie gyermeke oldala mellett. S ha anyagi erői megengedik, műszerek, eszközök beszerzésével is támogatja. Ha serdülő gyermekét a vegytan érdekli, kis vegykonyhát rendez be neki; az élővilág iránt érdeklődőnek összetett nagyítót ad a kezébe, a szükséges felszereléssel; vagy bonceszközt, távcsövet, fényképezőgépet vásárol számára és gondoskodik arról, hogy gyermeke nyugodtan búvárkodhasson. Ezzel körülbelül mindent megtett a jövőendő természettudós kialakulhatása érdekében. Ám lehet, hogy a

serdülő ifjú a természetet inkább gyakorlati szempontból értékeli: mint mezőgazdaságot, kertészetet, erdőgazdaságot, bányászatot, állattenyésztést. A felsorolt segítség akkor sem lesz felesleges, csak a hozzátartozó irodalmi segédeszközök, tudományos munkák lesznek mások. S ha az ifjú inkább a szellemtudományok felé fordul érdeklődésével, a gyermek- és kisdedkorában a természet megfigyelésével eltöltött idő akkor sem veszett kárba. Akkor is hozzájárult a lélek tartalmának alapvetéséhez, olyan kincsekkel gazdagítván azt, amelyet más úton sohasem szerezhetett volna meg. Szeme több szépséget látott, fogékonyabbá vált minden szép iránt, mint azé az emberé, aki vak és süket volt gyermekkorában a természet irányában. Olyan érzelmeket ismert meg és táplált lelkében, amelyek megértővé tették mások szenvedése iránt, és fölemelték a legmagasabb érzések világába, a Teremtő trónja elé. Lehet belőle a legszárazabb nyárspolgári pályán működő hivatalnok, lelke mélyén mindig ott fog égni a költészetnek, az örök szépnek egy szikrája, egy lángocskája annak a fenséges fénynek, amely a csillagokkal behintett végtelen égboltról ragyog le ránk.

Szondy György dr.

I.

Iskolánk létrejötte és bővülése.

A Debreceni M. Kir. Középiskolai Tanárképzőintézet elnökségének, *Dr. Pap Károly* egyetemi ny. r. tanár, elnök, *Dr. Szabó Dezső* egyetemi ny. r. tanár, elnökhelyettes urak és az Igazgatótanács kezdeményezésére, már évek óta folytatott előkészítő munkájának eredményeképpen, *Dr. Szily Kálmán* vallás- és közoktatásügyi államtitkár úr nagyhorderejű elgondolása alapján, valamint *Dr. Kőrösy László* vallás- és közoktatásügyi miniszteri tanácsos úr jóakaratú támogatásával alakult meg 1936 nyarán iskolánk, amelynek felállítását ezen előkészületek alapján *Dr. Hóman Bálint* vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 1936. szeptember 10-én kelt 36.565/1936. V. 1. ü. o. számú leíratával rendelte el. Az iskola I. és V. osztállyal indult, mégpedig az I. az új középiskolai törvény alapján mint gimnáziumi osztály, az V. mint reál-gimnáziumi, amelyben a második modern nyelv a francia.

Az iskola céljaira a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium a Simonyi-út 12. szám alatt lévő Stégmüller-villát vette bérbe, s alakította át *Paczó Márton* műszaki tanácsos úr tervei alapján.

Az első iskolai évet az 1936. szeptember hó 22-én tartott évnyitó ünnepséggel kezdtük meg.

Minthogy a nagyméltóságú Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter Úr 34.372/1937. V. 1. sz. és 35.695/1937. V. 1. sz. rendeletével 1937. július hó 23-án, illetve 1937. szeptember hó 14-én új I. és V. osztály nyitására adott engedélyt, az 1937—38. tanévben négy osztályunk volt: I., II., V. és VI. A jelen 1938—39. tanév elején pedig ugyancsak a nm. Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter Úrnak 1938. június 2-án kelt 35.476/1938. V. 1. sz. engedélye alapján új I. osztállyal bővülvén, ez évben I., II., III., VI. és VII. osztályunk volt.

II.

Iskolánk az 1938—39. iskolai évben.

1. Változás a felügyeleti hatóságban. Dr. Zsindely Ferenc államtitkár urat a Kormányzó Úr őfőméltósága miniszterelnökségi államtitkárrá nevezte ki, s helyette Dr. Jalsoviczky Károly miniszteri osztályfőnök urat nevezte ki államtitkárrá.

2. A tanári testület személyi ügyei. A nagyméltóságú VKM. 1938. június 30-án kelt 35.039/1938. V. 1. sz. rendeletével Dr. Éber János áll. gymn. rendes tanárt gyakorló gimnáziumi tanárrá nevezte ki 1938. július hó 1-i hatállyal, majd pedig a következőket osztotta be az intézetbe tanároknak: 1938. július 18-án kelt 36.037/1938. V. 1. sz. rendeletével Orbók Aladár szegedi áll. Klauzál Gábor gimnáziumi rendes tanárt és Dr. Tóth Lajos debreceni áll. Fazekas Mihály gimnáziumi rendes, egyetemi magántanárt, 1938. augusztus 29-én kelt 95.628/1938. VII. 2. sz. rendeletével pedig Rátonyi Lajos okl. testnevelési tanárt ideiglenes minőségű óraadó helyettes tanárként. — Óraadóknak alkalmazta a nagyméltóságú VKM. egész évre Horváth Károly református leánygimnáziumi rendes tanár, tanulmányi felügyelőt az összes ének-órák (5) és Dr. Varga Zoltán református gimnáziumi tanárt 5 földrajzóra ellátására. — A róm. katolikus hittant Hutai Ferenc róm. kat. hittanár, szentszéki bíró, a gör. katolikus hittant Dr. Nyika Béla gör. kat. hitoktató, a református hittant Dr. Módis László ref. hitoktató, az evangélikus hittant 1939. március végéig Böjtös Sándor ev. segédlelkész, áprilistól kezdve Koren Emil ev. segédlelkész, az unitárius hittant pedig Derzsy Kálmán unit. hitoktató tanította. — Ezen a helyen búcsú-zunk Böjtös Sándor ev. segédlelkész úrtól, és mondunk neki köszönetet. Több mint egy évig nagy buzgalommal végezte ev. tanulóink vallás-oktatását, s paróchus-lelkésszé választatván vált meg iskolánktól. — A ref. és ev. vallásórák a délelőtti tanrend keretében voltak elhelyezhetők, a róm. kat. hittanórákat azonban a hittanár úr nagy elfoglaltsága miatt 2 órára összevonva délutánra kellett tenni, de ezek is az iskolában tartottak, míg 1 gör. kat. vallású tanulónk a Fazekas Mihály gimnáziumban tartott délutáni gör. kat. hittanórán, 1 unit. vallású tanuló pedig az unit. egyház székházában tartott délutáni unit. hittanórán vett részt. — A nagyméltóságú VKM. 1938. október 12-én kelt 110.611/1938. sz. rendeletével iskolánkhoz Dr. Katona Ferenc iskola-orvost nevezte ki, aki azóta nagy buzgalommal végzi ez irányú kötelességeit. — A tanári testület tagjai a nagyméltóságú VKM. rendeletére a következő megbízásokat teljesítették: Dr. Jausz Béla mb. igazgató, kormányképviselő volt a nyíregyházi evang. Geduly Henrik leánygimnáziumban 1938. december hó 12-én tartott pótló, illetve honosító érettségi vizsgálaton, 1939. június hó 9., 10. és 12-én elnök volt a jászberényi m. kir. áll. József nádor gimnázium érettségi vizsgálatain; Dr. Madai Pál kormányképviselő volt a hajdúböszörményi ref. gimnáziumban.

zium érettségi vizsgálatain 1939. június hó 21-től 24-ig; Dr. Szondy György kormányképviselő volt a kisújszállási ref. Horthv gimnázium javító és pótló teljes érettségi vizsgálatain 1938. szeptember hó 8-tól 10-ig és december hó 8-án.

3. **Tanárok tanulmányi útjai.** Dr. Madai Pál c. igazgató f. évi július hónapban részt vesz azon a földrajtanárok részére rendezendő olaszországi tanulmányúton, amelyet a nagyméltóságú VKM. 1939. április 19-én kelt 46.064/1939. V. 1. sz. rendeletével rendelt el.

4. **A gyakorló tanárjelöltek képzése: módszeres értekezletek.**
A) A Debreceni M. Kir. Középiskolai Tanárképzőintézet Elnöksége 622/1937—38. Tki. sz. alatt az I. félévre 28 tanárjelöltet osztott be iskolánkhoz és pedig 22 jelöltet kedvezményes félévi. 6 jelöltet egész évi gyakorlatra úgy, hogy azzal az 1 taggal együtt, aki már a múlt iskolai év második felében kezdte meg egész éves gyakorlatát, az I. félévben 29 tanárjelölt töltötte gyakorló idejét iskolánkban. Beosztatott ezen felül még 6 alapvizsgás tanárjelölt is, de ezek közül 4 csak a II. félévben végezte gyakorlatát, 2 pedig teljesen elmaradt. Az egész évre beosztottak közül 2 betegség miatt az I. félévben megkezdett gyakorlatát nem tudta befejezni, úgyhogy ez a félévük nem számít, 1 pedig önként vált meg az intézettől, mivel az u. n. gyakorlati átképző tanfolyamra nyert felvételt. Az I. félév végén a 26 tanárjelölt közül 1 tagnak egész éves és 22 tagnak kedvezményes féléves gyakorlata telt le. (1 tag ezek közül katonai szolgálata miatt később kezdett gyakorlatát február végén fejezte be, mint I. féléves.) A Tanárképzőintézet Elnökségének 322/1938—39. Tki. sz. végzése alapján a II. félévre 4 új tag osztatott be. Így az I. félévre beosztott és most jelentkezett 4. a megmaradt 3 és az újból egész éves gyakorlatra beosztott 2 jelölttel együtt a jelöltek száma a II. félévben 13 volt. (Rendkívüli fegyvergyakorlatra a II. félévben 3 jelöltet hívtak be: közülük 2 tanítási gyakorlatát így is befejezte, egy azonban csak 6 hétig gyakorolt, minek folytán a következő iskolai év elején fejezi be gyakorlatát.) Az egész iskolai év folyamán összesen 37 gyakorló tanárjelölt volt intézetiinkhöz beosztva és végezte törvény-előírt tanítási gyakorlatát. A gyakorló tanárjelöltek egyéb adatai az V. fejezetben találhatók meg.

Köztisztviselői ösztöndíja 6 jelöltnek volt, és pedig 3-nak 100 P-s, 3-nak 75 P-s összegben, az I. félévre. Ugyancsak az I. félévben gyakorló tanárjelölti ösztöndíjban 3 jelölt részesült, kettő 50 P-s, egy 75 P-s összegben.

A gyakorló tanárjelöltek képzése minden tekintetben a nagyméltóságú Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter Úr 1933. évi 17.104/IV. sz. rendeletével kiadott szabályzat és utasítás előírása szerint történt. — Ennek értelmében a beosztásukat követő 2 héten keresztül naponként 3 órát látogattak, mégpedig első sorban saját szakjuk óráin. E két hét leteltével történt meg végleges beosztásuk vezető tanáraik mellé, akikkel óra előtt és után alaposan megtárgyalták a végzendő anyagot és a követendő módszert, majd a kivitelt. Ezek a megbeszélések alkotják tulajdonképpen a tanítási gyakorlatra való előkészületet. Az öt osztály (3 alsó és 2 felső osztály) teljes mozgási szabadságot biztosított a jelöltek beosztása tekintetében. Mindamellet felhívtuk valamennyi jelölt figyelmét arra, hogy ne csak a beosztott órákon hospitáljon, hanem egész gyakorlati ideje alatt minél gyakrabban keresse fel a többi ve-

zető tanár óráit is. Az egységes iskolai szellem és a komoly tanári munka lényeges feltétele t. i., hogy már kezdő korában megismerkedjék a tanár más tárgyak célkitűzéseivel, anyagával, módszerével — ha csak főbb vonásaiban is — és megszerezze a körültekintő, szakfanatizmustól mentes együttes munkálkodás iránt való érzéket. — Írásbeli óratervekkel készültek a jelöltek annak a tárgynak óráira, amelyből tanítani óhajtottak. Ezek a tanítási gyakorlatok 4—6 hétig tartottak, s idén is meg tudtuk valósítani azt, hogy másik szaktárgyból is legalább 2 órát tanított minden jelölt. A 4—6 hetes tanítási gyakorlat utolsó napján próbatanítást tartottak a jelöltek az igazgató jelenlétében, s e próbatanításokon igen gyakran üdvözölhettük egvetemünk bölcsészeti karának professzorait. A próbatanítást megbeszélés követte, amelyen egy hivatalos és előre kijelölt bíráló, a vezetőtanár, a jelenlévő szakprofesszor és az igazgató fejtették ki véleményüket. — Novembertől kezdve bemutató tanításokat is tartottunk, éspedig átlag kéthetenként szerdán délelőtt. Céliuk a már fent említett egységes tanári munka és egységes intézeti szellem kialakítása volt, ép ezért ezeken az egész tanári testület és az összes gyakorló tanárjelöltek részt vettek. Példaadás kedvéért a vezetőtanárok is tartottak bemutató órákat: *Dr. Éber János* 1938. november 9-én a II. osztályban magyar nyelvből és *Kovács Máté* 1939. március hó 1-én a VII. osztályban magyar irodalomból. — A jelöltek közül nyolcan tartottak bemutató tanítást, mégpedig a latin nyelvből *Szabó István* az I. osztályban 1938. december 14-én és *Sep-rődi László* a II. osztályban 1939. január 18-án, a német nyelvből *Tóth János* a III. osztályban 1939. május 10-én, a franciából *P. Balogh Sándor* 1939. február 23-án és *Bodnár Imre* 1939. március 30-án, mindketten a VI. osztályban, a földrajzból *Czakó György* a III. osztályban 1939. május 1-én, a mennyiségtanból *Farkas István* a VII. osztályban 1938. november 30-án és *Bede Lajos* a III. osztályban 1939. április 19-én. Ezekkel a szerdai bemutató tanításokkal kapcsolatban pénteken délutánonként módszeres értekezletet tartottunk, amelyeken egyrészt az elhangzott tanítás vétetett bírálat alá, másrészt az illető szaktárgy általános módszertani elvei, sőt továbbmenően a felvetődött pedagógiai problémák is megbeszélés tárgyát alkották. E módszeres értekezletek lefolyása a következő volt: a tanítást végzett jelölt önbírálat alakjában beszámolt azokról a pedagógiai és didaktikai elvekről, amelyek munkájában vezették, órája céljáról és a kivitel sikeréről. Egy előre kijelölt bíráló taglalta azután az elvégzett munkát, de legtöbbször arra is felhasználta az alkalmat, hogy a szakdidaktika egy-egy aktuális kérdését fejtegetse. Ilyen bírálók voltak: *Bodnár Imre* (két ízben), *Bolla József*, *Donga Sámuel*, *Ötvös Sándor*, *Ruszkay Endre*, *Zimonyi Gyula*. Természetesen a jelöltek minden egyéb értekezletünkön is részt vettek: a tanári testület a belső és személyes természetű ügyeket a rendes értekezletek után folytatólagosan tartott zárt üléseken tárgyalta meg. Az év folyamán 24 tanári gyűlést, közülök 17 teljes ülést tartottunk. — Ez elméleti képzésen kívül súlyt helyeztünk még arra, hogy jelölteink praktikusán is bekapcsolódjanak az iskola életébe, és megismeriék az iskolai munka minden vonatkozását. Ép ezért rendszeresen végeztek inspekciót az igazgatói irodában, résztvettek az óráközi felügyeletben, ismétlésteletelekre jártak a tanulókkal, kirándulásainkon részt vettek, segédkeztek a szertárakban, könyvtárakban és az értekezletek jegyzőkönyveit vezették. Jegyzők voltak: *Bede Lajos*, *Billitzer Aladár*, *Bod-*

nár Imre, Balla József, Czakó György, Eödrdegh Béla, Eszik Mihály, Gál Mihály, Hollós István, Komáromy László, Kovács Zoltán, Ötvös János, Partl Ernő, Paulinyi Károly, Szepsy József. Tóth János és Zimonyi Gyula. — Az irodai munkában külön is segédkeztek Eödrdegh Béla és Nagy Jenő dr., Donga Sámuel pedig egész évben nagy igyekezettel és szeretettel segédkezett a cserkészcsapat vezetésében, még a II. félévben is, amikor pedig ezzel a munkával már nem tartozott volna intézetünknek. Illesse ügybuzgóságáért köszönetünk.

A gyakorló tanárjelölteknek természetesen rendelkezésükre állottak a folyóiratok és a tanári könyvtár.

Itt említjük meg, hogy Bars László, intézetünk rajztanára több előadásban ismertette a táblai munka technikáját a gyakorló tanárjelöltek előtt, mivel a tapasztalat szerint nagy szükség van arra, hogy a kezdő tanár a tábla kihasználásának lehetőségeit útmutatás alapján és helyesen sajátítsa el.

B) A bemutató tanítások nyújtotta methodikai anyag kiegészítésére és egységbe foglalása céljából a velük kapcsolatos megbeszéléseken kívül is tartottunk módszeres értekezleteket. Dr. Mitrovics Gyula egyetemi ny. r. tanár úr, a pedagógia professzora, ez évben is volt szíves előadást tartani a tanári kar és a gyakorló tanárjelöltek előtt; 1939. február hó 17-én „Tanterv és nevelés” címen értekezett, s adott értékes irányelveket az iskola egységes oktató-nevelő módszerének kialakítására. Fogadja ez úton is intézetünk hálás köszönetét. — 1939. november hó 18-án az I. félévi ellenőrző értekezlettel kapcsolatban nevelésügyi értekezletet is tartottunk, amelynél Barra György adott elő „Az iskolai rend és fegyelem jelentősége” címen. — A bemutató tanítások alkalmával igazgató a középfokú német nyelvi oktatás néhány szempontjáról szólott, Barra György a mennyiségterannak a középiskola felső tagozatában való tanításának főbb kérdéseiről. Dr. Eber János a középiskolai latin tanítás formális képző erejéről, egy más alkalommal „Néhány szempont az alsófokú magyar nyelvi oktatás esztétikai vonatkozásairól” címen, Kovács Máté a magyar irodalom tanításának problémáiról. más alkalommal a francia nyelvnek középfokon való tanításáról, Orbók Aladár ugyancsak a francia nyelvi oktatás legfontosabb kérdéseiről, Dr. Tóth Lajos az algebratanítás didaktikai fogásairól, Dr. Varga Zoltán pedig a földrajztanítás módszertanának jelentősebb szempontjairól értekezett. — A módszeres értekezletekkel kapcsolatban nem felesleges annak megemléítése sem, hogy igazgató minden egyes próbatanítási megbeszélésen és minden módszeres értekezleten a részletkérdések alapos tisztázása után összefoglaló értékeléseiben vagy hozzászólásaiban arra törekedett, hogy a felvetődött kérdések magasabb szempontokból is megvilágíttassanak, és a neveléstudomány átfogó rendszerébe beleillesztessenek.

5. Hivatalos látogatások, vendégeink. Dr. K. Kovács Gyula, miniszteri osztályfőnök úr, az V. ügyosztály főnöke 1939. június hó 11-én tekintette meg intézetünket, hogy személyesen győződjék meg az iskola fejlődési lehetőségeiről. — 1939. március 29-én meglátogatott bennünket Dr. Bassola Zoltán miniszteri titkár úr, aki azonkívül, hogy részletesen tájékozódott iskolánk általános munkájáról, elhelyezéséről, 5 órán látogatott is. Kíséretében volt Gáspár Gyula tanügyi tanácsos úr, a debreceni főigazgatóság középiskolai referense. — 1938. július 18-án meg-

tekintette az intézetet *Dr. Czettler Jenő* m. kir. titkos tanácsos, egyetemi tanár. — 1939. április 21-én meglátogatta iskolánkat *Dr. Bohn Ferenc* vkmin. o. tanácsos, a VII. ü. o. részéről, és nagy megértéssel intézkedett testnevelésünk ügyeinek fejlesztéséről. — A református vallású tanulók vallásóráját tisztelte meg látogatásával *Dr. Révész Imre*, ref. püspök, egyetemi ny. r. tanár úr. Kíséretében volt *Dr. Farkas Pál* ref. lelkész. A róm. kat. tanulók hittani összefoglalóján *Láng Pál* pápai kamarás elnökölt. — Állandó figyelemmel kísérték munkánkat, bölcs és körültekintő tanácsaikkal a legintenzívebben támogattak gyakori látogatásaik alkalmával *Dr. Pap Károly* egyetemi ny. r. tanár úr, a Tanárképzőintézet elnöke és *Dr. Szabó Dezső* egyetemi ny. r. tanár úr, a Tanárképzőintézet elnökhelyettese. *Dr. Pap Károly* elnök úr 1939. június hó 16-án és 17-én, az összefoglalások idején külön is ellátogatott hozzánk, és minden osztálynak egy összefoglalóját meghallgatta. — Ugyancsak külön kell megemlékeznünk *Dr. Mitrovics Gyula* egyetemi ny. r. tanár úr, a pedagógia professzorának megtisztelő látogatásairól, aki ezen kívül is támogatta iskolánk munkáját egy módszeres értekezleten tartott előadásával, amelyről Értesítőnk előző pontjában már beszámoltunk. — A fentiekén kívül az igazgatótanács tagjai és az egyetem bölcsészeti karának professzorai közül bemutató és próbatanításokon gyakran voltak jelen: *Dr. Dávid Lajos*, *Dr. Gyulay Zoltán*, *Dr. Hankiss János*, *Dr. Hankó Béla*, *Dr. Rugonfalvi Kiss István*. — 1939. január hó 30-án és 31-én *Kiss József* tanker. kir. főigazgató tisztelt meg bennünket látogatásával és 9 órát hallgatott meg. Helybeli és környékbeli kartársaink is gyakran keresték fel iskolánkat, és érdeklődtek az iskolánkban folyó munka iránt. — Gyakran üdvözölhettük az igen tisztelt szülőket is ünnepélyeinken, szülői értekezleteinken és az évvégi összefoglalásokon.

6. Az 1938—39. iskolai év tanulmányi tekintetben. A beírásokat 1938. június hó 17-én és 18-án, a pótbeírásokat szeptember hó 1-én és 2-án végeztük el, s a tanévet tulajdonképpen az augusztus hó 31-én tartott évnnyitó tanári értekezlettel kezdtük meg. A javító vizsgálatok szeptember 1-én történtek. Az évnnyitó ünnepséget az új Rendtartás értelmében 1938. szeptember hó 9-én tartottuk. Reggel 9 órakor a róm. kat. vallású tanulók tanári vezetéssel a Szent Anna-utcai templomban voltak *Veni Sancten*, a református, evangélikus és unitárius vallású tanulók pedig ugyancsak tanári vezetéssel a Kistemplomba mentek, ahol *Dr. Módis László* ref. hitoktató tartott évnnyitó istentiszteletet. (Az ev. vallású tanulók előző vasárnap saját templomukban is voltak.) D. e. 11 órakor az intézet udvarán az igazgató évnnyitó beszéde, valamint az iskolai rendszabályok ismertetése után a nemzeti zászló előtt tisztelgett az ifjúság. Szeptember 10-én a Tanárképzőintézet Elnökségének engedélye alapján szünet volt, mert a kissé elkésett nyári építkezés miatt (egy terras beépítése) a nagytakarítás nem fejeződött be. A tanítás tehát szeptember 12-én reggel 8 órakor kezdődött. — Iskolai munkánkat természetesen erősen befolyásolták azok az események, amelyek a múlt ősz óta nemzeti életünknek örömdetes változását hozták. Értesítőnk más helyén beszámolunk arról, hogy minden alkalmat felhasználtunk ifjúságunknak nevelésére e történelmi napokban. — Míg tehát egyoldalról a külső körülmények jótékonyan segítettek bennünket nevelői munkánk végzésében, addig más oldalról nehézségek is

adódtak az idén bőven szükségessé vált *helyettesítések* miatt. *Dr. Szondy Györgyöt* 1938. november 15-től december 1-ig, majd pedig 1939. március 20-tól április 6-ig rendkívüli fegyvergyakorlatra hívták be. Az első alkalommal a VI. osztály természetrajzát *Dr. Örösi Pál Zoltán* egyet. magántanár, az I. osztály földrajzát *Dr. Simon László*, Tanárképzőintézethez beosztott okl. középiskolai tanár, az I. és II. osztály természetrajzát pedig *Dr. Balázs Ferenc*, egyet. gyakornok, okl. középiskolai tanár, a második alkalommal pedig rövid ideig tartó alkalmi helyettesítések után általában *Dr. Sántori József* egyet. tanársegéd, okl. középiskolai tanár helyettesítette. Egyik kartársunk hosszas betegsége november végétől a karácsonyi szünetig, egy másiknak pedig március hó 4-től az iskolai év végéig betegség miatt történt szabadságolása hosszas és eléggé terhes helyettesítéseket vont maga után. Az előző esetben *Dr. Éber János* 4 héten keresztül heti 6—8 órával latin órákat helyettesített, az utóbbi esetben pedig március 4-e óta az igazgató a III. osztály németiét heti 4 órában, *vitész Fehérváry Dezső* és *Dr. Éber János* a III. osztály magyarját heti 2—2 órában és *Kovács Máté* a VI. osztály franciáját heti 5 órában helyettesítette. — Az utolsó tanítási nap az új Rendtartás értelmében június hó 14-én volt. Június 15., 16., 17. és 19-én tartottuk meg az évvégi összefoglalásokat, június hó 23-án az évről tanári értekezletet és június hó 24-én az évről ünnepélyt. E napon a tanulók istentiszteletre mentek, és pedig a római katolikus tanulók a Szent László Kollégiumba, hol *Hutai Ferenc* szentszéki bíró mondott Te Deumot, a református és evangélikus tanulóknak pedig *Dr. Módos László* református hitoktató tartott istentiszteletet a Kistemplomban. Utána 10 órakor volt az évről ünnepély, amelynek műsorát a Nemzeti Hírszerkező, igazgató évről beszéde és a Himnusz alkotta.

7. A tanulók száma. Beiratkozott a júniusi rendes és a szeptemberi pótbefirások alkalmával az I. osztályba 33, a II. osztályba 26, a III. osztályba 25, a VI. osztályba 16 és a VII. osztályba 20, *összesen 120 tanuló*. Évközben nem iratkozott be egy sem. Kimaradt az év folyamán a III. osztályból 2, a VI. osztályból 1, a VII. osztályból 1, meghalt 1 tanuló (a III. osztályból). Osztályoztatott az év végén 115 tanuló.

Intézetünk gyászja. Az Isten kegyelme megkímélte az első 2 esztendőben fiatal iskolánkat, de az idén súlyos gyászba borított bennünket az első halálesettel. 1938. október 24-én meghalt *Baka Zoltán*, III. osztályunk növendéke. Alig pár hetet töltött társai között, az új és neki oly kedves környezetben, amikor beteg lett és kínos szenvedés után elhunyt. Emlékét, amely kedves és tiszta volt, kegyelettel őrzik szívükben tanárai és tanulóitársai.

8. Valláserkölcsei nevelés. Az 1935:VI. törvénycikk végrehajtási utasítása hangsúlyozza, hogy a valláserkölcsei nevelésnek egészen át kell hatnia az iskola életét. A tanári testület valamennyi tagja nemcsak az utasítások rendelkezésére, de egyéni meggyőződése szerint is minden alkalmat megragadott arra, hogy a valláserkölcsei érzést a tanulóknak fejlessze. A tanári kar a keresztény vallásfelekezetekhez való tartozás tekintetében vegyes összetételű, éppenúgy, mint növendékei is. De ahogy a tanárok körében — bár mindenikük öntudatosan éli a maga vallási életét — a felekezeti harmónia tökéletes, ugyanez a tapasztalatunk növendékeinknél is: felekezeti béke, megértés és szeretet uralko-

dik közöttük. Ezért örömmel állapítjuk meg, hogy tanulóink vallás-erkölcsi érzése és magaviselete ez iskolai év folyamán is kedvező színben mutatkozott meg, és ez megadja annak a reményét, hogy a következő tanulónemzedékek is a mostani gárdához hasonulnak. — Az iskolai vallásoktatás eredménye örvendetes. — A tanévet mindhárom vallású tanulók istentisztelettel kezdték meg, ugyanígy fejezték be. Évközben vásár- és ünnennapokon a római katolikus tanulók kis létszámuk miatt a felsőkereskedelmi fiúiskola római katolikus tanulóival együttesen vonultak a plébánia-templomba szentmise-hallgatásra. Intézetünk részéről a felügyeletet részben tanárok, részben gyakorló tanárjelöltek gyakorolták. — A reformátusok az istentiszteletekre ugyancsak tanári és gyakorló tanárjelölti felügyelettel jártak. A reformáció emlékünnepét is megölték. — Az evangélikus tanulók hittanáruk felügyeletével az ev. templomba jártak istentiszteletre. — Március hó 23—24. napjain a római katolikus tanulók számára lelkigyakorlatok, a református tanulók számára csendes napok tartattak. A róm. katolikus tanulók az év folyamán többször járultak közösen a gyónás és áldozás szentségéhez, a reformátusok pedig urvacsorát vettek. — Megjegyezzük még, hogy a róm. kat. tanulók évvégi hittani összefoglalásán *Láng Pál* mágpai kamarás elnökölt. — A református vallástani órákon március 27-én *Dr. Révész Imre* ref. püspök tett látogatást. május 8-án pedig *vitéz Uray Ferenc* ref. egyházmegyei tanácsbíró és *Dr. Farkas Pál* a Ref. Vallásoktató Bizottság elnöke. A református tanulók évvégi hittani összefoglalásán *Dr. Farkas Pál*, az ev. tanulóknál *Dr. Jausz Béla* igazgató volt az elnök.

9. Hazafias nevelés, iskolai ünnepélyek és megemlékezések. A magyar középiskolának mindig erős oldala volt a hazafias nevelés. A törvény is a vallás-erkölcsi alapon álló nemzeti érzésű magyar ifjúság kitermelését tűzte célul. A mi fiatal iskolánk előtt a törvény intencióin kívül a magyar középiskola régi tisztas hagyományai lebegtek. amikor a hazafias gondolatot nem mereven, nem kényszerítésként, hanem önként értőddőleg ápolta és éltető légkörre tette. Nemcsak a hazafias ünnepek adtak alkalmat az ifjúság hazafias érzésének növelésére, hanem minden tantárgy tanításában ott volt a hazafias szellem, legtöbbször névtelenül, megnevezetlenül, de a lényeghez kapcsolódottan. A magyar olvasmányok, a történelem, a földrajz, de a természetrajz, mennyiségtan, rajz, testnevelés, vagy más tárgy tanításában is ott lengt a hazafias gondolat retorikai frázis nélkül, a tények célszerű csoportosításával, vagy a belőlük vonható következtetésekkel hatva az ifjúság fogékony lelkére. — Iskolai ünnepélyeinket egy kivételével legtöbbször szűk körben tartottuk meg, mintegy csak zárt házi ünnepélyekként. Tanulóink kis létszáma s az ebből folyó kevés kiválogatási lehetőség nem engedte meg, hogy több nagyobb szabású nyilvános ünnepélyt rendezzünk. Ifjúságunk ez első, nagyszerű nyilvános szerepléséről az Évkönyv más helyén részletesen beszámolunk.

A megemlékezések és ünnepélyek a következők voltak:

Évnyitó ünnepélyünk szeptember 9-én volt. A megnyitó után az ifjúság díszmenetben elvonult a nemzeti zászló előtt, első tevékenységével is a nemzeti törekvések szimbólumának hódolva.

Szeptember 12-én a VII. osztályban *Kovács Máté* tanár emlékezett meg Trefort Ágost egykori vallás- és közoktatásügyi miniszterünk érdemeiről.

Október 6-án az ifjúság kegyeletos ünnepélyvel áldozott az aradi 13 vértanú és minden magyar vértanú emlékenek. Ünnepi beszédet mondott Csűry István VII. o. tanuló. Szavaltak: Hankiss Elemer I. o., Ury János I. o. és Vajda Gábor VI. o. tanulók.

Október 25-én megemlékeztünk a finn—ugor rokonságról.

Október 29-én a takarékoság egyéni és nemzeti jelentőségére mutattunk rá egy-egy tanítási óra keretében.

November folyamán 20 esztendő s nemzeti vágyunk részben beteljesedett: a Felvidekeől jelentős területsávot kaptunk vissza a müncheni egyezmény értelmében. Tanárt, tanítványt egyaránt szent lázban ovasztottak össze e napok, nemzeti önbizalmunk, magyar öntudatunk hatalmas szárnycsapásokkal emelkedett két évtizedes röldresujtottság után az ég felé. Átéltük lelekben azt az átváltozási folyamatot, amelyet nagy költőnk, Arany János, a maga korára vonatkozólag oly mesterien rajzolt:

„Immár az ég — ah, oly hideg korábban! —
 Irántunk hő mosolyra engede;
 A négy folyó és három bérc honában
 Kilebbent a tavasz lehellete;
 S melynek halálos — úgy tetszék — elasztja,
 Éltre pezsdült a kór sivatag;
 Lassú folyót önérzelem dagasztja,
 Büszkén rohant le a szilaj patak.“

(Széchenyi emlékezete.)

November 3-án a nagy hír első hatása alatt tanuló ifjúságunk tisztelgett az árboc tetejére büszkén fölrepült nemzeti zászló előtt, s az igazgató a tanulók szívébe véste a történetek jelentőségét.

November 5-én a VKM. rádióutasítása nyomán abban az órában, melyben honvédeink átlépték a trianoni határt, ifjúságunk ismét összegyülekezett. A tanulók előtt Dr. Madai Pál c. igazgató világította meg az események történeti fejlődését, Dr. Jausz Béla igazgató a magyar jövő kötelességeiről és az ifjúság feladatairól beszélt.

November 10-én a felvidékre történt bevonulás utolsó napján a VKM. rendeletére szünet volt.

November 11-én büszke örömmel hallgattuk végig, együtt a tanári kar és az ifjúság, a Kormányzó Úr Ő Főméltósága kassai bevonulásának rádióközvetítését.

November 12-én a tanuló ifjúság tanári vezetéssel megtekintette az olasz követség propaganda filmjét Olaszország abesszin hódításáról.

December 10-e a limanovai csata emlékének napja volt.

Február 27-én az intézet tanuló ifjúsága tanári vezetéssel a „Magyar feltámadás“ c. filmet nézte meg, mely a Felvidék felszabadulását és honvédeink bevonulását örökíti meg.

Március 15-e az egész magyarság ünnepe. Iskolánk is kivette belőle részét. A nap jelentőségéről vitéz Fehérváry Dezső beszélt emelkedett szavakkal. Tanulóink közül az ünnepségen nagy lelkesedéssel közreműködtek Dávid András I. o. és Fazekas Lajos III. o. tanulók.

Március 18-án a Kárpátalja visszafoglalásának öröme fellobogóztuk intézetünket.

Április 28-án mutatkozott be először a nagyközönség előtt lelkes önképzőkörünk szép ünnepélyvel. Részletesen „Önképzőkörünk“ rovat számol be róla.

Május 3-án tartottuk meg osztályonként egy-egy óra keretében az „anyák napját“.

Május 26-án az egész intézet együttesen ülte meg a „madarak és fák napját“. Beszédet mondott Dr. Szondy György r. tanár. Az alkalomhoz illeszkedő felolvasást tartottak: Hankiss Elemér I. o., Szondy István I. o. tanulók. Szavaltak: Dudás István I. o. és Vajda Gábor VI. osztályú tanulók.

Május 29-én a hősök emléknapján ünnepi lélekkel vettünk részt összes tanulóinkkal a Stadionban, a Debrecen várostól rendezett nagyszabású ünnepségen.

Június 2-án a magyar könyv szeretetére buzdítottuk az ifjúságot.

Június 4-én a gyászos trianoni béke aláírásának évfordulóján az intézetre kitűztük a gyászlobogót, de külön is emlékeztettük e nap jelentőségére ifjúságunkat, melynek minden egyes tagja már Trianon után született.

Június 24-én volt évzáró ünnepélyünk, melynek során igazgató vázolta az iskolai év történetét.

10. Szülői értekezletek. Kezdetül fogva közvetlen összeköttetésre törekedtünk a szülőkkel. Ez részben fogadó órák, részben a szülői értekezletek útján történt. — A fogadó órák időpontját úgy sikerült már ez idén megállapítanunk, hogy nemcsak intézetünk rendes tanárainak, hanem óraadó kartársainknak és a nitoktató uraknak fogadóóráját is egy napra, keddre tudtuk összetömöríteni. Ez mindenestre nagy könnyebbséget jelentett a szülők számára. — A fogadó órák hasznos megbeszélések alkalmát nyújtották. A szülők szívesen és gyakran kerestek fel minket, és így tanulóinknak iskolánkízüli életkörülményeiről a tanárok értékes, a nevelésben felhasználható adatokat szereztek, másrésről a szülők értesültek gyermekeik oly szokásairól, melyek gondos figyelmüket elkerülték. Így aztán a fogadó órák közvetlen és barátságos hangú megbeszélései nemcsak elméleti, de nem egy esetben valóban gyakorlati eredményekkel jártak. — A szülői értekezletek teljes, sőt egyenesen meglepő érdeklődéssel folytak le. Az év folyamán három szülői értekezletet tartottunk. Ezek közül az első, 1938. november hó 25-én két előadás is hangzott el, és pedig Kovács Máté az új Rendtartás nevelési elveiről, Barra György pedig a kötelességteljesítésre és felelősségérzésre való nevelésről szölett. A második szülői értekezletet 1939. március hó 8-án tartottuk, amelyen Dr. Szondy György „A mai gyermek“ címmel értekezett, a harmadikon pedig, 1939. április hó 26-án, Dr. Tóth Lajos tartott előadást „A hasznossági szempont a gimnázium tananyagában“ címen. Mindegyik szülői értekezletet az igazgató zárószavai fejezték be.

A szülői értekezleteket ebben az esztendőben sem tudtuk intézetünkben megtartani, mivel megfelelő nagyságú terem nem áll rendelkezésre. Így a Központi Egyetem XI. sz. tantermét voltunk kénytelenek erre a célra elkérni, amelyet Dr. Darkó Jenő egyet. ny. r. tanár úr, a bölcsészettudományi kar e. i. dékánja készséggel bocsátott rendelkezésünkre. Fogadja e lekötölező szívesséért iskolánk háláját.

11. A tanulók egészségi állapota. Egészséges tantermek, egészséges környezetben. Ez a jellemzője ideiglenes iskolánknak. A nagyerdei villanegyed legszebb, lelegevősebb útján sikerült berendezni ideiglenes otthonunkat, amíg a vallás- és közoktatásügyi kormányzat nem dönt a végleges iskola-épület felépítése ügyében. Mostani iskolaépületünk már helyénél fogva is biztosítja tanulóink számára minden időszakban a friss, egészséges levegőt. Az országos hírű kertvárosrész virágos és falombos környezetébe az ifjúság eleven életét, vidám kedvét hozta iskolánk. — Amilyen egészséges iskolánk helye, éppolyan tiszták, levegősek, jól fűthetők tantermeink is. — A szülők gondosságán kívül bizonyára a fentemlített tényezők is nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy jelentéktelenebb eseteken kívül alig volt súlyosabb természetű megbetegedés. Iskolánk intézményesen is védi tanulóink egészségét. — Az első félévi szemvizsgálatot az év elején tavalyi iskolaorvosunk *Dr. Sarkady László*, egyet. tanársegéd volt szíves megejteni. Fogadja ezért hálás köszönetünket. — Október folyamán nevezte ki a nm. VKM. *Dr. Katona Ferenc* képesített iskolaorvost, egészségstantanárt Debrecenbe állami iskolaorvossá, s — amint azt Évkönyvünk más helyén már jeleztük, — a mi iskolánkban is őt bízta meg az ifjúság egészségvédelmi gondozásával és az egészségtanórák tartásával. — Azok az általános egészségtani vizsgálatok, amelyeket intézetünk székesfővárosi mintára már 2 éven keresztül az eddigi iskolaorvosokkal elvégeztetett, a jelen évben elmaradtak, mivel — az iskolaorvosi jelentés szerint — „a megkezdett méréseket és vizsgálatokat, a megvizsgálandók túlságos nagy száma (6 iskolában 1900—2000 tanuló van rábízva), az idő rövidsége, az előkészítés hiányossága, a szükséges nyomtatvány nélkülség, irányadóul szolgáló utasítások hiánya miatt, valamint segítő munkatársak és asszisztens nélkül befejezni természetesen nem lehetett“. A tanulók testmagasságát és súlyát azonban a testnevelési órákon a testnevelési tanárral lemérték, s ezen az alapon osztályozták a tanulókat alkalmasság szempontjából. A betegségekre gyanús tanulókat szakorvosi kezelésre utasította. Az iskolaorvosi rendelő hiányos volta miatt ez évben még a lakásán is tartott a tanulók számára rendelő órákat. Mivel azonban a nm. VKM. az év folyamán kétszer is utalt ki 200 P-t iskolaorvosi rendelő felszerelésére, remény van arra, hogy iskolaorvosi rendelőnk fel tudjuk majd szerelni a legszükségesebb vizsgálati eszközökkel, s így az orvos rendelő óráit itt tarthatja majd.

12. A természetrajz tanításában nagy gondot fordítottunk a szemléltetésre, amiben nagy segítségünkre volt a Debreceni Középiskolai Növénykert is, úgy növények és növényrészek szolgáltatásával, mint a helyszínen való bemutatásokkal. — A növénytani szemléltető anyagot tanulóink különbözőképpen dolgozták fel herbariumaikban; ezenkívül papír-, gyurma-, kéregpapír-modelleket és rajzokat is készítettek, nemcsak a természetrajz-, de a földrajztanítás keretében is, a szokásos térképvázlatok mellett, s ezekből június hó 21—27-ig terjedő időben egész termet megtöltő kiállítást rendeztek. — A földrajz és természetrajz keretében igen sok filmet vetítettek le a szaktanároknak; mindezek a legtökéletesebben megfeleltek rendeltetésüknek. A film-ellátás az egész tanév folyamán kifogástalanul, elismerésreméltó pontossággal működött.

13. **Állat- és növényvédelem.** Iskolánk elhelyezése ideiglenes lévén, a faültetés nem volt megvalósítható; ablakainkban azonban a tél folyamán etettük a madarakat. Általában minden elkövettünk, hogy tanulóinkat az állatok védelmére, a növények szeretetére neveljük. A madarak és fák napját 1939. május hó 26-án ültük meg.

14. **Tanulmányi kirándulások.** Iskolánk a folyó tanévben sem rendezett nagyobb kirándulást, minthogy a tervezett kirándulásokra jelentkező nem volt. A természetrajz és földrajz keretében azonban minden alkalmat felhasználtunk a természet felkeresésére. A földrajzi alapgöfalmakat — az Utasítások szellemében — künn a terepen sajátították el növendékeink: a néprajzi tanulmányok során a Déri-múzeum gazdag gyűjteményét látogattuk meg; a VI. osztály pedig ősszel és tavasszal több ízben rándult ki a szaktanár vezetésével a Nagyerdőre állattani ismereteinek elmélyítése céljából. — Október 2-án az I. osztály növendékei *Koncz Aurélné* ny. leánygimn. igazgató gyümölcsőst tekintették meg a Bocskay-kertben *Dr. Szondy György* és *Dr. Éber János* tanárok vezetésével.

Május hó 29-én az I., II. és III. osztályok 45 tanulója *Szondy György dr.* vezetésével a Hortobágyra rándult ki. A hetek óta tartó csözés után ezen a napon végre derült volt az égbolt. A kiránduló csapat, amelyhez a szűlok és hozzátartozók közül is mintegy 20 személy csatlakozott, a hajnali vonattal indult el, és fél hét órákor már a hortobágyi halastavaknál szállott ki a vonatból. Itt már várta őket *Veress Géza* tb. főjegyző, városi tanácsnok, aki az egész kirándulás folyamán a társasággal maradt, s lekötelező szívésséggel, páratlan figyelmességgel igyekezett a kirándulást mentől tanulságosabbá és mentől kellemesebbé tenni, ami teljes mértékben sikerült is. A halastavak igazgatósági magtárának tetejéről végigszállt a kirándulók tekintete a beláthatatlan síkságon, a halastavak tükröző, fénylő felszínén, míg *Veress Géza* tanácsnok és a haltenyésztő r. t. főintézője szakszerű magyarázatokkal szolgáltak a halastavak keletkezését és felhasználását illetőleg. Majd a tetőről leszállván, két tapon a vonóhálóval való halászást mutatták be a halászok tanulóinknak. A víztől csepegő, halnyálkától fénylő rekesztőhálóból csapkodva, vergődve került szárazra a pompás tükörpontyok, nagybajszú harcsák, tátogó csukák serege, hogy ezúttal még elkerülje a végveszedelmet, mert bemutatásuk után újra visszakerülhettek a tóba.

A halastavaktól gyalog indultak a kirándulók a hortobágyi csárda felé. *Veress Géza* tanácsnok úr szívésségéből a csomagokat és az útközben ellankadó tanulókat két szekér szállította, toronyiránt, végig a szíkes, tippanos, bogáncskőrös pusztán, miközben közvetlen-közelből gyönyörködhettek a város híres törzsgulyájában, a méncsikók vadul száguldo mènesében, valamint az egyik állami ménistállóban a gyönyörű Nónius-ménekben. Megtekintették kívül-belül a vasalót, a cserényt, gyönyörködtek a délibáb tündérvjátékában, amely már kora reggel vizet öntött a távoli tanyák elé. A hortobágyi csárdában, ahol magyaros gulyás-ebéd várta a fáradt sereget, ebéd után a csárda múzeumát tekintették meg, s a magyaros bútorzatú, hűvös, kedves vendégszobákat. Rövid pihenő után pedig elszéledt a társaság a csárda szépen gondozott sétakertjében, s a Hortobágy-folyó partján, ahol még a ladikozás gyönyörűségét is élvezhették, s megismerkedtek a vizek élővilágának jellemző alakjaival.

A minden tekintetben kitűnően sikerült kirándulásról este 20 óra 10 perckor érkeztek haza tanulóink. A kiránduláson mint kísérő-tanárok Bars László és Éber János tanárok vettek részt.

15. Testnevelés. Minthogy intézetünknek tornaterme nincsen, a testnevelési órákat *Ráthonyi Lajos* testnevelési tanár az őszi és tavaszi időben az intézet udvarán tartotta, télen és rossz időben pedig a Tisza István-udományegyetem tornacsarnokában, amelyet *Dr. Milleker Kézsi* egyetemi ny. r. tanár úr díjtalanul bocsátott az iskola rendelkezésére. Fogadja e megértő támogatásért ez úton is őszinte hálánkat. A harmadik testnevelési órát mind az öt osztályban *Németh Béla* leventerokklató latta el, hosszantartó katonai szolgálatának ideje alatt pedig *Ráthonyi Lajos* testnevelési tanár helyettesítette.

16. Adományok, jutalmak, gyűjtések. *Dr. Pap Károly* egyetemi tanár ur, a Tanárképzőintézet elnöke 5 drb. emlékkönyvet ajándékozott az iskolának 75 P értékben jó tanulók jutalmazására. — Egy magat megnevezni nem akaró úr 50 P-t juttatott hozzánk azzal a kikötéssel, hogy apáról székeiy szarmazasu, árva vagy félarva jó magaviseletű és szép elomeneteli tanulónak juttatandó az összeg. A tanári kar az 50 P-s jutalmat Nagy Béla III. o. tanulónak ítélte oda. — *Veress Géza* városi tojegyzo úr 50 P-t adományozott jutalomkönyvek beszerzésére, *Bertók Lajos* dr. könyvkereskedő úr 10 könyvet, a *Csáthy* könyvkereskedő cég 1 db. könyvet. Fogadják az adakozók intézetünk halálját. A jutalomkönyveket a következő tanulók kapták: I. o.: *Csonka János*, *Dávid András*, *Dudás László*, *Gyulai Ferenc*, *Hajdú László*, *Hankiss Elemér*, *Jona Tamás*, *Kariko Sándor*, *Makláry Elek*, *Sádor László*, *Szondy István*, — II. o.: *Botos Barna*, *Medgyessy György*, *Zsáry Árpád*, — III. o. *Farkas István*, *Fazekas Lajos*, *Hankiss János*, *Nagy Béla*, *Szanyi Gyula*, *Sztano Lajos*, — VI. o.: *Varga Miklós*, *Faragó Endre*, *Tóth Elemér*, *Vajda Gabor*, — VII. o.: *Csúry István*, *Kis András*, *Görgey István*, *Várady-Szabó László*, *Gyulay László*, *Varga László*, *Nagy Endre*.

A rajzban és művészeti alkotások ismeretében szerzett kiváló előmenetelükért a következő tanulók nyertek elismerést és jutalom-érmet: I. osztály: *Dávid András*, *Gyulay Ferenc*, *Hankiss Elemér*, *Makláry Elek*, *Szondy István*. II. osztály: *Botos Barna*, *Medgyessy György*, *Orsós Sándor*, *Szabó Szabolcs*, *Zsáry Árpád*. III. osztály: *Csonka Mihály*, *Hankiss János*, *Nagy Béla*, *Straub János*, *Sztanó Lajos*. VI. osztály: *Ádám Géza*, *Gáll Lajos*, *Gyarmathy Miklós*, *Székelly Károly*. VII. osztály: *Csúry István*, *Görgey István*, *Varga László*, *Virányi Miklós*, *Radó Sándor*, *Várady-Szabó László*.

A tanulók szociális érzésének fejlesztése céljából, első renden pedig az idők parancsát követve az egész intézet tehetségéhez mérten áldozott több ízben is igen szép eredménnyel hazafias és szociális célokra. Novemberben a felszabadult felvidéki falvak zászlókkal való ellátására Debrecenben a mi iskolánk ifjúsága mozdult meg először, s a VII. osztály egymaga 35 P-t, a többi osztály 25.86 P-t gyűjtött. A „Magyar a magyarért” mozgalomra a tanári kar 34.90 P-t, az ifjúság 28 P-t juttatott. A „Horthy Miklós repülőalapra” a tanári kar 37 P-t adományozott, a „Horthy Miklósné téli segély-akcióra” pedig az intézet együtt 29.07 P-t. A felszabadult Felvidék tanulóinak magyar könyvvel való ellátására ifjúságunk 178 könyvet gyűjtött, s ezen kívül szegény debreceni gyermekek karácsonyi megajándékozására a ref. tanu-

lók perselypénzt adtak össze. Legutóbb pedig a Ref. Kollégium ifjúsága által megindított telepítési akció céljaira a Tanárképzőintézet Elnöksége által engedélyezett gyűjtés 131 P-t eredményezett, amely összeget a telepítés ügyeit intéző Dr. Péter Zoltán kollégiumi tanár úrnak juttatuk el.

A tanári könyvtár számára ajándékoztak: Dr. Varga László 1 db. (6 P), Lemle Rezső 1 db. (80 fill.), Szilágyi Béla 1 db. (1 P), Pető József 1 db. (1 P), Nagy Jenő 1 db. (1 P), Term. tud. Társulat 1 db. (80 fill.), Dr. Madai Pál 1 db. (1.50 P), Déri Múzeum 1 db. (50 fill.), H. Fekete Péter 1 db. (50 fill.), Debrecen város 1 db. (6 P), Központi Statisztikai Hivatal 1 db. ((1 P), és a nm. VKM. 22. darab könyvet (146.70 P), valamint 26 db. folyóiratot (219.60 P). — A természetrajzi szertár részére Dr. Szilády Zoltán értékes rovargyűjteményt ajándékozott 262 P értékben, az Oktatófilm Kirendeltség egy vetítővásznat 80 P értékben, azonkívül különböző tárgyakat: Dr. Straub János 30 P, Barra György 32 P, vitéz Ádám Geyza 4 P, Dr. Pap Károly 5 P, Dr. Szondy György 8 P, Dr. Éber János 3 P, Hanesch László 2 P, Tóth István 10 P, Görgey Miklós 30 P és az Önképzőkör 65.35 pengő értékben.

III.

Iskolánk felügyeleti hatóságai.

A Debreceni M. Kir. Középiskolai Tanárképzőintézet Gyakorló Gimnáziumának fenntartója a magyar állam, s az iskola közvetlenül a M. Kir. Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium fennhatósága alatt áll.

Vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter: **Dr. Hóman Bálint.**
Államtitkárok: **Dr. Szily Kálmán** és **Dr. Jalsoviczky Károly.** A középiskolai ügyosztály főnöke: **Dr. K. Kováts Gyula,** miniszteri osztályfőnök.

Közvetlen felettes hatóságunk **Dr. Pap Károly,** egyetemi ny. r. tanár, a Debreceni M. Kir. Középiskolai Tanárképzőintézet elnöke; elnökhelyettes: **Dr. Szabó Dezső** egyetemi ny. r. tanár, az igazgatótanács tagja.

A Tanárképzőintézet igazgatótanácsának tagjai: vitéz **Dr. Besse-
nyi Lajos,** tanker. kir. főigazgató, **Dr. Bodnár János,** **Dr. Dávid Lajos,**
Dr. Hankiss János, **Dr. Huss Richárd,** **Dr. Milleker Rezső,** **Dr. Mitro-
vics Gyula** egyetemi ny. r. tanárok.

IV.

Az iskola személyzete.

1. a) A tanári testület munkaköre.

Sorszám	A tanár neve és lakása	Képesítése	Alkalmazásának minősége	Szolgálati éveinek száma		Mely tárgyakat, mely osztályokban, heti hány órában tanított?	Heti órának száma	Jegyzet
				összesen	ennek az intézményénél			
1.	<i>Dr. Jausz Béla</i> Kossuth-utca 7.	magyar-német	gy. gimn. m.b. ig.	20	3	német VI. 3. német VII. 2. német III. 4.*	5 (9)*	
2.	<i>Zágoni Barra György</i> Egymalom-utca 4.	menny-termtan	gy. g.-hoz beosztott r. tanár	11	2	mennyiségtan II. 5. mennyiségtan VII. 3. természettan VII. 4.	12	A VII. o. főnöke. a tanári könyvtár és a geom. szertár őre.
3.	<i>Bars László</i> Károlyi Gáspár-u. 10.	rajz	gyak. g.-hoz beosztott r. tanár	12	1 1/2	rajz I. 2. szépiprás I. 1. rajz II. 2. rajz III. 2. rajz VI. 1. rajz VII. 1.	9	Ügyviteli segédkezés Értekezleti jegyző.*
4.	<i>Dr. Éber János</i> Baltázár Dezső-u. 9.	magyar-latin	gyak. g. tanár	16	2	magyar II. 5. latin II. 5. latin VI. 4. magyar III. 2.*	14 (16)*	A II. o. főnöke.
5.	<i>vitéz Fehérváry Dezső</i> Csapó-utca 59.	magyar-latin	gyak. g. tanár	12	3	latin I. 5. latin III. 4. latin VII. 4. magyar III. 2.*	13 (15)*	Díjkezelő.
6.	<i>Kovács Máté</i> Magoss György-tér 24.	magyar-francia	gyak. g.-hoz beosztott r. tanár	8	1 1/2	magyar I. 5. o. főnöki óra I. 1. magyar VI. 3. magyar VII. 3. francia VI. 4. francia VI. 5.*	16 (21)*	Az I. o. főnöke.
7.	<i>Dr. Madai Pál</i> c. igazgató Sinai Miklós-u. 5/b.	történelem-földrajz	gyak. gimn. tanár	31	3	történelem III. 3. történelem VI. 3. földrajz VI. 1. történelem VII. 3. földrajz VII. 2.	12	A történelem és földrajzi szertár őre.
8.	<i>Orbók Aladár</i>	német-francia	gyak. g.-hoz beosztott r. tanár	8	1	magyar III. 4. német III. 4. francia VI. 5.	13	A VI. o. főnöke. Értekezleti jegyző. 1939. III. 4. óta betegszabadságon.
9.	<i>Ráthonyi Lajos</i> Köntösgáti el. isk.	testnevelés	Id. min. óraadó h. tanár	1	1	testnevelés I. 4. testnevelés II. 4. testnevelés III. 4. testnevelés VI. 3. testnevelés VII. 3.	18	A Sportkör elnöke.
10.	<i>Dr. Szondy György</i> Barna-u. 17.	földrajz-termt.-rajz	gyak. gimn. tanár	27	3	földrajz I. 3. természetrajz I. 2. természetrajz II. 4. természetrajz VI. 3.	12	Az ifj. könyvtár és természetrajzi szertár őre, az önképző-kör vezetője. A VI. o. főnöke.*
11.	<i>Dr. Tóth Lajos</i> egyet. magántanár Csapó-u. 59.	menny-termtan	gy. g.-hoz beosztott r. tanár	1	15	mennyiségtan I. 4. mennyiségtan III. 3. természettan III. 2. mennyiségtan VI. 3.	12	A III. o. főnöke. Szállásfelügyelő.

* = 1939. március hó 4-e óta.

2. Óraadók :

Horváth Károly, református leánygimn. r. tanár, középiskolai tanulmányi felügyelő; tanította az éneket az I. osztályban heti 2, a II. osztályban heti 2, a III. osztályban heti 1, összesen heti 5 órában.

Dr. Varga Zoltán, ref. gimn. r. tanár; tanította a földrajzot a II. osztályban heti 2 és a III. osztályban heti 3, összesen heti 5 órában.

3. Hitoktatók :

a) *Intézetben belül*: Hulai Ferenc, r. kat. hittanár, szentszéki bíró; tanította a r. kat. hittant az I—III osztályban és a VI—VII. osztályban 1—1, összesen heti 2 órában.

Dr. Módos László, református hitoktató; tanította a református hittant az I., II., III., VI. és VII. osztályokban heti 2—2, összesen heti 10 órában.

Böitös Sándor, ev. segédlelkész; tanította 1939. március végéig az ev. hittant az I., II. és III. osztályban heti 1 órában.

Koren Emil, ev. segédlelkész; tanította 1939. április óta az ev. hittant az I., II. és III. osztályban heti 1 órában.

b) *Intézetben kívül*: Dr. Nyika Béla, önálló hitoktató, g. kat. áldozó pap; tanította a g. kat. hittant heti 1 órában.

Derzsy Kálmán, hitoktató, ny. gazd. isk. igazgató; tanította az unit. hittant heti 1 órában.

4. Iskolaorvos :

Dr. Katona Ferenc, képesített iskolaorvos és egészségügyi tanár; tanította az egészségtant a II. félévben a VII. osztályban heti 2 órában.

5. Altisztek :

Fodor István, ideiglenes minőségű II. o. altiszt, Mikulás Györgyné, napszámos takarítónő.

b) A tanárok tudományos, irodalmi és társadalmi tevékenysége.

Dr. Jausz Béla: Emléklapos tart. tűzérszázados. Katonai kitüntetései: ezüst katonai érdemérem a kardokkal a vitézségi érem szalagján, bronz katonai érdemérem a kardokkal a vitézségi érem szalagján, magyar bronz érdemérem a hadi ékítm. kardos III. o. katonai érdemkereszt kibebírt másával. II. o. ezüst vitézségi érem kétszer. Károly-csapatkereszt, magyar hadi érdemérem. — Az országos Köznevelési Tanács tagja, a Debreceni Köreinek alelnöke, a Magyar—Észt Társaság választmányi tagja, a Budapesti Philológiai Társaság tagja, ev. presbiter. — Tanárképzőintézeti előadásokat tartott mindkét félévben „Német stílusgyakorlatok“, „Iskolai német nyelvtan és praktikus fonétika“ címmel az I—II. éves. „Irodalomtörténeti szakolvasmány“ címmel a III—IV. éves német szakos egyetemi hallgatók és az I. félévben „A köznevelési modern nyelvi oktatás módszertana“ címmel a német és francia szakos gyakorló tanárjelöltek számára. A Debreceni Nyári Egyetemen 1938. augusztus havában 6 órás előadássorozatot tartott a magyar irodalom fejlődéséről német nyelven. Cikkét írt „Tanárképzés — nemzetvédelem“ címen a *Pap Károly-émlékkönyvbe*. Beszédekkel mondott iskolai ünnepélyeken.

Zágoni Barra György: az OKTE. debreceni körének titkára, a „Székely Társaság“ titkára. — Cikkeket írt a Prot. Tanügyi Szemlébe és az OKTE. közlönybe.

Bars László: Tanulmányi felügyelő. A Tanügyigazgatási Tisztviselők és Felügyelők Országos Egyesületének tagja. — A Tanárképzőintézet III. éves tagjai számára az 1938—39. tanév folyamán heti 3 órában előadássorozatot tartott „A rajzolás, illetve a táblai rajz szerepe a középiskolai oktatásban“ címmel. — Hasonlóképpen két előadást tartott a gyakorló tanárjelölteknek a következő címmel: „A rajzolás mint methodikai segédeszköz a tanerők kezében“, „A konstruktív táblai rajzolás módszere és tárgyankénti alkalmazása“.

Vitéz Fehérváry Dezső: Emléklapos tart. százados. Katonai kitüntetései: ezüst katonai érdemérem a kardokkal a vitézségi érem szalagján, bronz katonai érdemérem a kardokkal a vitézségi érem szalagján, arany vitézségi érem, I. o. ezüst vitézségi érem, Károly csapatkereszt, magyar hadi érdemérem. II. osztályú német vaskereszt. A Kat. Tanáregyesület és a Magyar Néprajzi Társaság tagja. — A Magyar—Észt Társaság választmányi tagja. — Tanulmányt jelent meg: „A fajtisztaság gondolata Kisfaludy Sándornál“ címen a *Pap Károly*-emlékkönyvben. Cikkeket írt a Magyar Középiskola és a Néptanítók Lapja folyóiratokba. Önállóan megjelent a „Serdülőkor olvasmányairól a szülőknek“ c. fejtegetése. Tanárképzőintézeti előadást tartott mindkét félévben „A középiskolai latin nyelvi oktatás módszertana“ címmel a latinszakos gyakorló tanárjelöltek számára.

Kovács Máté: főtitkára a debreceni Nyári Egyetemnek, ahol a tanfolyam megszervezésén kívül tanította a magyar nyelvet francia nyelvű magyarázatokkal franciák és franciául tudó külföldiek számára. A debreceni m. kir. Középiskolai Tanárképzőintézet elnöksége megbízásából az 1938—39. tanév I. felében szakelőadóként előadott az I. és II. éves franciaszakos bölcsészettanhallgatók számára „Francia nyelvi és stílusgyakorlatok“ címen heti 2 órában. — Tanulmányait jelentek meg: „Fazekas Mihály, a költő, élménvivilága“ címen a *Pap Károly*-emlékkönyvben és „Korszerű magyar élethívatal“ címen az Országépítés c. folyóiratban. Előadásokat tartott iskolánk őszi szülői értekezletén és módszeres értekezletein, valamint francia nyelven a budapesti rádióban.

Dr. Madai Pál: Tanárképzőintézeti előadást tartott mindkét félévben, és pedig „A történelemtanítás módszertana“ címmel a történelem szakos gyakorló tanárjelöltek számára.

Szondy György dr.: e. volt t. g. főhadnagy: katonai kitüntetései: bronz katonai érdemérem a kat. érdemkereszt szalagján, kardokkal; koronás arany érdemkereszt a vitézségi érem szalagján. — A Debreceni Tisza István Tudományos Társaság rendes tagja, a Debreceni Csokonai-Kör örökös és választmányi, a Magyar—Észt Társaság választmányi tagja, a Debreceni Jótékony Nőegylet főtitkára, egyházi tanácsos. Cikkei jelentek meg a Magyar Lélek, Debreceni Szemle, Protestáns Tanügyi Szemle c. folyóiratokban. Több ízben szerepelt a budapesti rádióban. Tanárképzőintézeti előadást tartott az első és második félévben „A természetrajz tanítás módszertana“ címmel.

Dr. Tóth Lajos: Egyet. magántanár. A debreceni m. kir. Középiskolai Tanárvizsgáló Bizottság tagja, a Tisza István Tudományos

Társaság rendes tagja, az Eötvös Kollégiumi Szövetség és több tudományos és társadalmi egyesület tagja. — A folyó iskolai évben magántanári előadást tartott a Tisza István-Tudományegyetemen heti 2 órában „Elektronelmélet” címmel. Előadást tartott az egyetemi Matematikai Szemináriumban az új Tanterv algebrai részéről és a II. félévi második szülői értekezleten „Az életre nevelés a mai gimnáziumban” címmel.

V.

*Gyakorló tanárjelöltek.***I. Az 1938—39. iskolai év folyamán beosztott gyakorló tanárjelöltek névsora.**

JELÖLÉSEK: I = az I. félévben, II = a II. félévben folytatott kedvezményes féléves gyakorlatot.
I—II = az egész iskolai évben, III = az I. félévben, IV a II. félévben volt tagja az intézetnek

- Ballai József, Debrecen, 1910. okt. 9., ref., tört.-földrajz, I.
P. Balogh Sándor, Hajdúböszörmény, 1912. aug. 7., ref., magy.-francia, I.
Bede Lajos, Mármarosziget, 1914. ápr. 30., ref., mennysgt.-termitt. II.
Bécsi Ferenc, Debrecen, 1914. dec. 31., ref., magyar-latin, IV.
5 Billitzer Aladár, Érmihályfalva, 1914. dec. 20., izr., mennyst.-termitt. I—II.
Bodnár Imre, Hajdúhadház, 1916. ápr. 16., ref., magyar-francia, II.
Bolla József, Felsőgörzsöny, 1915. aug. 9., magyar-latin, I.
Czakó György, Kolozsvár, 1914. aug. 2., r. kat., tört.-földrajz, II.
Deák Géza, Sárospatak, 1915. jún. 16., ref., tört.-földrajz, I.
10 Donga Sámuel, Miskolc, 1913. szept. 22., ref., mennyst.-termitt. I.
Eödrdegh Béla, Nagykálló, 1914. aug. 18., ev., tört.-földrajz, I.
Eszik Mihály, Berettyóújfalu, 1914. dec. 10., r. kat., magyar-német, I.
Farkas István, Debrecen, 1915. jan. 1., ref., mennyst.-termitt. I.
Gál Mihály, Karcag, 1913. szept. 30., ref., mennyst.-termitt. I.
15 Hollós István, Budapest, 1911. ápr. 30., r. kat., tört.-földrajz, I—II.
Horváth Ferenc, Nagykanizsa, 1911. nov. 4., r. kat., német-francia, I—II.
T. Kása Gyula, Karcag, 1915. márc. 26., r. kat., mennyst.-termitt. I.
Komáromy László, Tura, 1916. júl. 31., r. kat., tört.-földrajz, I.
Kovács Zoltán, Gyulafehérvár, 1916. máj. 5., r. kat., magyar-német, I.
20 Lévy Gyula, Békés, 1915. nov. 23., ref., magyar-német, I.
Majoros Takács Ferenc, Miskolc, 1916. febr. 23., ref. mennyst.-termitt. I.
Nagy Géza, Damok, 1913. jan. 16., ref., tört.-földrajz, I.
Nagy Jenő dr., Kolozsvár, 1916. júl. 17., ref., magyar-német, I.
Ötvös János, Bölcse, 1914. dec. 28., ref., földrajz-természettajz, II.
25 Papp Lajos Almos, Szeghalom, 1916. febr. 6., ref., tört.- földrajz, I.
Partl Ernő, Debrecen, 1913. szept. 6., r. kat., mennyst.-termitt. II.
Paulinyi Károly, Mezőberény, 1912. szept. 9., ref., tört.-földrajz, I—II.
Pál Géza, Kékcse, 1910. aug. 9., ref., tört.-földrajz, IV.
Ruszkay Endre, Göncruszka, 1914. ápr. 9., ref., magyar-latin, I.
30 Seprődi László, Kolozsvár, 1916. jan. 30., ref., latin-görög, I.
Szabó István, Békés, 1913. ápr. 28., ref., magyar-latin, I.
Szabó János, Sajókaza, 1914. nov. 12., ref., magyar-német, I.
Szepsy József Tamás, Kék, 1915. nov. 30., ref., tört.-földrajz, I.
Tamáska István, Alsóvadász, 1915. aug. 1., ref., magyar-német, I.
35 Tóth Ernő, Anarcs, 1912. dec. 17., ref., tört.-földrajz, I—II.
Tóth János, Cegléd, 1913. okt. 18., ref., német-francia, II.
Zimonyi Gyula, Miskolc, 1915. ápr. 5., r. kat., mennyst.-termitt. II.

Gyakorló tanári ösztöndíjat kapott: Deák Géza és Gál Mihály (50—50 P), Szabó István (75 P) az I. félévben. — Köztisztviselői ösztöndíjat kapott: Eödrdegh Béla (100 P), Kovács Zoltán (75 P), Majoros Takács Ferenc (75 P), Nagy Jenő dr. (75 P), Paulinyi Károly (100 P), Szabó János (100 P), valamennyien az I. félévben.

2. A gyakorló tanárjelöltek megoszlása vezetőtanárok és tantárgyak szerint.

Sorszám	Vezető tanár	Gyakorló tanárjelöltek	Láogatott, illet.* próba- tanítást végzett	
			osztály- ban	tárgyat
1	<i>Dr. Jausz Béla</i> mb. igazgató	Tóth János* Eszik Mihály, Kovács Zoltán*, Szabó János Nagy Jenő dr.*, Tamáska István	III. VI. VII.	német
2	<i>Zágoni Barra György</i>	Gál Mihály* Farkas István*, Majoros Takács Ferenc, Partl Ernő* Zimonyi Gyula Bede Lajos, Donga Sámuel, Gál Mihály, T. Kása Gyula	II. VII. VII.	mennyiséglen természettan
3	<i>Dr. Éber János</i>	Bécsi Ferenc, Bodnár Imre, Nagy Jenő dr., Szabó János, Tamáska István* Bolla József*, Seprődi László*	II. II.	magyar latin
4	<i>utóz Fehérváry Dezső</i>	Szabó István* Ruszkay Endre* Bécsi Ferenc	I. III. VII.	latin
5	<i>Kovács Máté</i>	P. Balogh Sándor, Eszik Mihály*, Kovács Zoltán Bolla József, Lévy Gyula*, Ruszkay Endre Szabó István Bodnár Imre* Tóth János	I. VI. VII. VI. VII.	magyar francia
6	<i>Dr. Madai Pál</i>	Nagy Géza Ballai József*, Czákó György, Deák Géza, Hollós István, Komáromy László, Papp Lajos, Paulinyi Károly, Pál Géza Eördegh Béla, Szepsy József*, Tóth Ernő Nagy Géza, Ötvös Lajos	III. VI. VII. VII.	történelem földrajz
7	<i>Orbók Aladár</i>	Horváth Ferenc, Lévy Gyula P. Balogh Sándor*, Horváth Ferenc	III. VI.	német francia
8	<i>Dr. Szondy György</i>	Ballai József, Komáromy László, Papp Lajos*, Pál Géza Ötvös János*, Tóth Ernő	I. I.	földrajz term.-rajz
9	<i>Dr. Tóth Lajos</i>	T. Kása Gyula* Bede Lajos*, Donga Sámuel*, Billitzer Aladár* Billitzer Aladár, Farkas István, M. Takács Ferenc*, Partl Ernő, Zimonyi Gyula*	I. III. VI. III.	mennyiséglen természettan
10	<i>Dr. Varga Zoltán</i>	Deák Géza*, Hollós István* Czákó György*, Eördegh Béla*, Paulinyi Károly*, Szepsy József	II. III.	földrajz

VI.

*A könyvtárak és szertárak gyarapodása és állapota
az 1938—39. iskolai évben.*

Iskolánkat a nagyméltóságú VKM. és a Középiskolai Tanárképző-intézet elnökségének bölcs gondoskodása az idén is ellátta a legnélkülözhetetlenebb bútorokkal és tanszerekkel. Osztályaink jóminőségű és praktikus padokkal, illetve asztalokkal, táblákkal, pedagógiaileg értékesíthető képekkel vannak berendezve. A képek és virágok otthonosabbá, színesebbé tették osztálytermeinket és egyéb helyiségeinket. — A tanszerek és könyvtárak gyarapításában jelentős szerepet játszanak egyrészt a Nagyméltóságú VKM. ajándékai, valamint a Tanárképzőintézet elnöksége által használatra átengedett és letétbe helyezett pedagógiai szakkönyvtár.

I. Bútorok. Gyarapodás. Vétel: 71 db. 1953.51 P értékben. Teljes állomány: 283 db. vétel 11.955.05 P értékben.

II. Házi és irodai felszerelések. Gyarapodás. Vétel: 19 db., ajándék 1 db., összesen 20 db. 616.80 P értékben. Teljes állomány: 161 db. vétel, 2 db. ajándék, összesen 163 db. 1527.88 P értékben.

III. Nyilvántartási és számadási könyvek. Gyarapodás. Vétel: 71 db., ajándék 10 db., összesen 81 db. 162.35 P értékben. Teljes állomány 134 db. vétel, 13 db. ajándék, összesen 147 db. 309.55 P értékben.

IV. Tanári könyvtár. A) A Tanárképzőintézet letétje: 426 mű. B) Az iskola könyvtára: gyarapodás az 1938—39. tanévben: Vétel: 29 kötet, ajándék: 78 kötet, összesen 107 kötet 674.15 P értékben. Egész könyvtári állomány: vétel: 70 kötet, ajándék: 262 kötet, összesen 332 kötet 2037.29 P értékben.

V. Történelmi, művészettörténeti és klasszika filológiai szertár. Gyarapodás a folyó tanévben: 8 db. térkép vétel útján 248 P értékben. Összes állomány: 37 db. 607.90 P értékben.

VI. Földrajzi szertár. Gyarapodás: 3 db. vétel útján 63 P értékben. Összes állomány 37 db. 509.90 P értékben.

VII., IX. Természettudományi szertár. Gyarapodás a folyó tanévben: ajándék 154 db. 550.35 P, vétel 36 db. 92.50 P, összesen 190 db. 590.85 P értékben. Összes állomány 165 db. vétel, 156 db. ajándék 2184.27 P értékben. — Az ajándékozók közül ki kell emelnünk Szilády Zoltán dr. ny. múzeumigazgató, egyetemi m. tanár nagyértékű ajándékát: 18 dobozból álló rovargyűjteményét.

XI. Rajzszerter. Gyarapodás a folyó 1938—39. tanévben 23 db. vétel. (mértani testek falemezekből) 68 P értékben. Állomány összesen: 27 db. 93.60 P értékben.

VII.

Az ifjúsági egyesületek működése.

1. **Önképzőkörünk** fennállásának második évében, a folyó tanévben is elsősorban a természetrajzi és földrajzi ismeretek gyarapítására törekedett. Működésében vezetőtanárának, *Szondy György dr.-nak* két ízbeni katonai szolgálata okozott némi fennakadást, de munkássága így is kielégítőnek mondható. Tagjai az I—VI. osztályok növendékeiből kerültek ki, tisztikara a következő volt: elnökök: I. osztály *Szondy István*, II. osztály *Zsáry Árpád*, III. osztály *Nagy Béla*, VI. osztály *Varga Miklós*. — Titkárok: I. osztály *Dávid András*, II. osztály *Balajthy Béla*, III. osztály *Hankiss János*, VI. osztály *Székely Károly*. Pénztáros *Görgey István* VII. o. t.

A tagdíjából befolyt jövedelemből több pályadíjat adott ki a Kör, és pedig kiváló szavalatukért *Dávid András* I. o. és *Vajda Gábor* VI. o. tanulóknak 5—5 pengőt, jól sikerült felolvasásukért *Székely Károly* és *Tóth Elemér* VI. o. tanulóknak szintén 5—5 pengőt.

Ez a felolvasás volt a gerince annak az ünnepélynek, amelyet április 28-án, délután 5 órai kezdettel a Déri-múzeum előadó-termében rendezett a Kör. A vetítettképekkel kísért előadás címe „A hazatért magyar föld” volt; színes leírásban mutatta be a múlt év szeptembere óta visszacsatolt magyar területeket. Keretében karénekszámok váltakoztak hanglemezekkel és szavalatokkal. A közönségre mély hatást tett előadás teljes műsora a következő volt: 1. Himnusz. 2. *Sajó Sándor*: Magyar zászló. Szavalta *Vajda Gábor* VI. o. t. — 3. Magyar Hiszekegy. 4. *Eöry Ferenc*: Magyar fiú sóhajtása. Szavalta *Dávid András* I. o. t., 5. A hazatért magyar föld. Előadás vetített képekkel, ének- és zene-számokkal, szavalatokkal. Összeállították *Székely Károly* és *Tóth Elemér* VI. o. tanulók, felolvasta *Varga Miklós* VI. o. t. — Az előadás során bemutatott énekszámok, szavalatok: Elhajtánám a libát... Énekelte az I. o. énekkar, vezényelt *Szondy István*. — Toborzó. énekelte a III. o. énekkar, vezényelt *Nagy István*. — *Horthy Miklós* táborában... Énekelte a II. o. énekkar, vezényelt *Botos Barna*. — Szállj el fecském *Kolozsvárra*... Énekelte az I. o. énekkara, vezényelt *Dávid András*. — *Gárdonyi Géza*: A lengyel határon. Előadták *Erdős Károly* III. o. tanuló (Rákóczi), *Botos Barna* II. o., *Haidú László* és *Halmos György* I. o. tanulók. (Bujdosó magyarok.) — *Varga Gyula*: A kassai harangok. Szavalta *Vajda Gábor* VI. o. t. — 6. *Pósa Lajos*: Magyar vagyok... Szavalta *Szondy István* I. o. tanuló. — 7. Szózat.

A termet teljesen megtöltő igen szép közönség nagy tetszéssel fogadta a műsor minden számát, és önkéntes adományaiából 84.92 P-vel gvarapította a Kör pénztárát, amelyet a Kör a természetrajzi szertár javára ajánlott föl.

2. **Cserkészcsapat.** A két évvel ezelőtt alakult cserkészcsapatot a Magyar Cserkészszövetség Országos Intéző Bizottsága 1937. december hó 18-án tartott ülésén 631. sz. *Gróf Tisza István Cserkészcsapat* néven igazolta.

Folyó tanévben a csapat vezetésében változás állott be, amennyiben a csapat parancsnokságát *Somorjay László* testnevelési tanártól *Donga Sámuel* gyakorló tanár vette át, az újoncokat *Dr. Éber János* intézeti tanár vezette.

A csapat alakuló ülését 1938. szeptember 24-én tartotta az iskola egyik osztálytermében. Ezen megjelentek a csapat volt tagjai és azok, akik a csapat munkájában a folyó tanév folyamán be akartak kapcsolódni.

A csapat munkáját nagyon megnehezítette az a körülmény, hogy otthon nélkül kénytelen munkáját végezni. Így összejöveteleiből hiányzik az az összekötő erő, amelyet egy meghitt, barátságos cserkészszónok nyújthat. Ebből következett az is, hogy a csapat munkarendjébe felvett könyvkötő tanfolyamot sem tarthatta meg helyiség hiányában.

Csapatösszejövetelt havonként, több ízben kéthetenként tartottunk, amelynek gyakorlati kiképzésen kívül ének, nóta, játék, a csapathoz érkezett szolgálati jegyek és kerületi körlevelek kihirdetése is mindig egy-egy aktuális kérdés megbeszélése voltak a tárgyai. Az örsök hetenként tartottak összejöveteleket, amelyen beosztásuknak megfelelően a próbák anyagára készültek elő a cserkészek örsvezetőik irányítása mellett. Természetesen ezen összejövetelekről sem hiányzott az ének és a játék.

A csapat felső osztályos növendékei résztvettek a felszabaduló Felvidékre 1938. decemberében indított gárdaegységekben. beírták Beregszász, Ungvár és Munkács vidékét, ahonnan gazdag tapasztalatokkal, a táj szépségeit dicsérve jöttek haza. Ugyanezen cserkészek résztvettek a kerület által rendezett mentő tanfolyamon is.

A kerület tiszti továbbképző, segédtszti és örsvezetői tanfolyamán a csapat 16 tagja vett részt, akik a tanfolyam elvégzéséről bizonyítványt kaptak. A cserkészparkban rendezett s.-tiszti és örsvezetői táborban a csapat 8 taggal vett részt, ahol a tanfolyamon tanultakat gyakorlatilag sajátították el.

Kiseb kirándulások, társadalmi ünnepélyek rendezésében is résztvettek a csapat tagjai.

A csapat munkáiban a legodaadóbb cserkészmunkát Nagy György, Jenő, Tikos István, Király Kázmér és Nagy Endre végezték a tanév folyamán.

A csapat 12 összejövetelt tartott: a beérkezett szolgálati jegyek, körlevelek száma 76. a kiküldött levelek, szolgálati jegyek száma pedig 53. Létszám év elején 29, melyből 2 tiszt és 27 cserkész; év végén 44, melyből 2 tiszt, 1 segédtszti, 26 cserkész és 15 újonc. A csapat kötelékéből az év folyamán 1 újonc vált ki.

3. Sportkör. A sportkör neve: A Debreceni M. Kir. Középiskolai Tanárképzőintézet Gvaktorló Gimnáziumának „Hajdú” Sportköre. A debreceni tankerülethez tartozik. Megalakulásának ideje: 1938., beosztási száma: 227. Tiszteletbeli elnöke: Dr. Jausz Béla igazgató, vezető tanára: Ráthonyi Lajos testnevelő tanár. Az intézet tanulóinak teljes létszáma 120, magántanuló nem volt. A testnevelési alap fizetése alól felmentettek száma: 5, így a testnevelési alapra fizetők száma 115. Működő tagok korosztályonként: I. o. 32. II. o. 25. III. o. 21. VI. o. 9. VII. o. 18, a korosztályok sportköri foglalkoztatásának heti óraszám 2. A jelen tanévben a következő szakosztályok működtek: torna, atletika, kosárlabda, korcsolya, tennisz, úszás, labdarugás. Minthogy az intézetnek külön tornaterme és játszóttere nincsen, a tagok a DEAC sporttelepén gyakoroltak. Uszodába szorgalmasan járnak és téli sport üzésére is van mód. Jelen tanévben főképen a labdarugó szakosztály működött. Több ízben játszottak a tanulók barátságos mérkőzést a helybeli középiskolák ugyanazon korosztályú csapataival.

VIII.

Rendkívüli tárgyak.

1. **Német nyelv.** Ebben az évben német társalgási órákat vezettünk be, amelyeket 1939. március 4-én megkezdett betegszabadságáig Orbók Aladár tanár látott el 2 csoportban, heti 2—2 órában. Az I. osztályból 1, a II. osztályból 4, a III. osztályból 14, a VI. osztályból 1 és a VII. osztályból 2 tanuló vett részt a tanfolyamon. — Minthogy a német társalgás 1939. március 4-én megszűnt, a résztvevők osztályzatot nem nyertek.

2. **Vívás.** Az iskola 3 tanulója tanult vívni az igazgató engedélyével a ref. gimnázium vívótanfolyamán.

IX.

*A tanulók névjegyzéke és érdemjegysorozata.***Érdemsorozat.**

A rövidítések jelentése: A név után r. k. = római katolikus; g. k. = görög katolikus; ref. = református; ev. = ágostai hitvallású evangélikus; unit. = unitárius. A számok jelentése: a magaviseletben és előmenetelben: 1 = jeles, 2 = jó, 3 = elégséges, 4 = elégtelen. A testgyakorlás rovatában: fm. = felmentett. Az ált. tanulmány eredményben: 1 = kitűnő, 1 = jeles, 2 = jó, 3 = elégséges, 4 = elégtelen. A díjkedvezmény jelzésében: 1. f., 2. f., 3. f., vagy 4. f. = első, második, harmadik vagy negyedik fokozatú kedvezmény; m. = teljes mentesség.

I. osztály.

Osztályfőnök: Kovács Máté.

A tanuló neve és vallása		Magaviselet	Rendszeret	Hit- és erkölcstan	Magyar nyelv	Föld- és néprajz	Latin nyelv	Természettud.	Mennyiségtan	Rajz	Testnevelés	Szépírtás	Ének	Ált. tanulm. eredmény	Díjkedvezmény oka
Babós Károly ref.	2	3	2	3	3	3	2	3	3	2	2	2	2	3	—
Csonka János ref.	1	2	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	3. f.
Dávid András ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1. f.
Debreceni Ferenc ref.	2	2	2	2	2	3	1	2	2	2	1	3	2	2	1. f.
5 Dudás László ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2. f.
Er Lajos r. k.	1	1	1	2	1	2	1	2	2	2	1	1	1	2	1. f.
Görgey Miklós ref.	2	3	1	2	2	2	2	2	2	2	1	2	1	2	1. f.
Gyulai Ferenc unit.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1. f.
Hajdu László ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—
10 Halmos György ev.	2	2	1	2	2	3	2	2	2	1	1	2	2	2	—
Hankiss Elemér ev.	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1. f.
Jóna Tamás ref.	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—
Karikó Sándor ref.	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	m.
Kovács Géza ref.	1	1	1	2	1	2	1	2	2	2	1	2	2	2	1. f.
15 Lengyel Gábor ref.	1	2	1	2	2	3	1	2	2	2	1	2	2	2	2. f.
Maklár Elek ev.	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—
Molnár Ferenc ref.	2	2	1	2	2	3	2	2	2	2	1	1	2	2	1. f.
Nagy Attila ref.	1	2	1	2	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2	2. f.
Ottományi Sándor ref.	1	2	1	2	2	2	1	1	1	1	1	2	2	2	4. f.
20 Pauló Károly ev.	2	3	2	4	3	4	3	3	4	2	2	3	3	4	—
Reményi László ref.	2	2	1	3	2	3	2	2	2	2	2	3	3	3	1. f.
Sándor László ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3. f.
Simonffy Emil r. k.	1	2	1	2	2	2	1	2	2	2	1	2	2	2	1. f.
Szentgyörgyi Géza ref.	1	2	1	2	2	2	1	2	2	1	2	1	2	2	—
25 Szondy István ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fm	1	1	1	1	4. f.
Sztanó Pál ev.	2	2	1	2	1	2	1	2	1	1	1	1	1	2	—
Tóth Ferenc r. k.	2	2	2	3	2	3	3	3	3	3	1	2	3	3	—
Tóth László r. k.	2	2	1	3	4	3	3	3	3	3	1	3	3	4	—
Úry János ref.	2	3	1	2	3	2	2	1	2	1	2	2	2	2	2. f.
30 Varga Endre ref.	1	2	1	2	1	2	1	2	2	1	2	1	2	2	1. f.
Verecs László ref.	1	2	1	2	2	2	1	2	2	1	1	2	2	2	m.
Virágos Lajos ref.	2	3	2	3	3	4	3	3	3	3	2	3	2	4	—
Zeke Tibor ref.	1	2	1	2	3	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2. f.

II. osztály.

Osztályfőnök : Dr. Éber János.

A tanuló neve és vallása		Magaviselet	Rendszerelet	Hit- és erkölcslet	Magyar nyelv	Föld- és néprajz	Latin nyelv	Természettajz	Mennyiséglet	Rajz	Tesztelés	Ének	Ált. tanulm. eredmény	Díjkedvezmény foka
	Agárdi Árpád ref.	2	4	2	4	4	4	3	4	3	1	3	4	—
	Balajthy Béla r. k.	2	2	2	1	1	2	1	2	1	1	3	2	2. f.
	Berényi Zoltán ref.	2	2	1	2	2	2	2	1	2	2	2	2	—
	Borsi Emil ref.	1	2	1	3	3	3	3	3	2	2	2	3	1. f.
5	Botos Barna ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	4	3. f.
	Botos Zoltán ref.	1	3	1	3	3	3	1	3	2	2	3	3	—
	Fekete Imre ref.	2	3	2	3	3	3	3	2	3	1	2	3	—
	Hanesch László r. k.	2	3	1	3	3	4	3	3	2	1	2	4	—
	Huppert György ev.	2	2	1	2	2	3	2	3	2	2	3	3	1. f.
10	Kaplonyi Miklós ref.	2	2	1	3	3	3	2	2	2	2	2	3	3. f.
	Kishady Domokos r. k.	2	2	2	2	3	2	2	2	2	im	2	2	—
	Kneusel-Herdliczka Gusztáv ev.	2	3	1	1	2	2	1	1	2	2	2	2	2. f.
	Kormos Endre ref.	2	2	1	2	2	2	1	1	2	1	2	2	2. f.
	Lengyel Zoltán ref.	1	2	1	3	3	3	2	1	1	1	2	3	1. f.
15	Leővey András ref.	2	3	2	3	3	4	2	3	2	1	3	4	—
	Medgyessy György ref.	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	1	3. f.
	Orsós Sándor r. k.	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	3	2	—
	Pál László ref.	2	3	1	3	3	4	1	3	2	2	2	4	—
	Reményi Béla ref.	2	3	2	3	3	4	2	3	3	1	3	4	—
20	Semsey András ref.	2	2	1	3	3	3	1	3	2	2	2	3	2. f.
	Szabó Gábor ref.	2	3	1	3	2	2	1	3	3	2	2	3	—
	Szabó Szabolcs ref.	2	2	1	2	3	2	1	2	1	im	3	2	1. f.
	Szép József ref.	2	3	2	3	3	4	3	3	3	1	3	4	—
	Tompa Andor ref.	2	2	1	1	2	2	1	1	1	1	1	2	3. f.
25	Tóth Zoltán r. k.	2	3	1	3	3	4	2	3	2	1	3	4	1. f.
	Zsáry Árpád ev.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	4. f.

Összesen : 26.

III. osztály.

Osztályfőnök: Dr. Tóth Lajos.

A tanuló neve és vallása		Megaviselet	Rendszerlet	Hit- és erkölcs	Magyar nyelv	Történelem	Föld- és néprajz	Latin nyelv	Német nyelv	Természettan	Mennyiség	Reiz	Testnevelés	Ének	Ált. tanulm. eredmény	Díjkezdmény loka
	Boross Emil Ervin ref.	1	2	1	2	3	3	3	3	2	3	2	2	1	3	1. f.
	Csonka Mihály Tibor ref.	1	2	1	1	2	2	2	2	2	2	1	1	3	2	3. f.
	Erdős Károly Sándor ref.	2	2	1	3	3	4	4	4	3	4	3	1	3	4	—
	Farkas István Márton r. k.	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	4	3. f.
5	Fazekas Lajos r. k.	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2	1	4. f.
	Hankiss János ev.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2. f.
	Kis Ernő ref.	2	2	1	2	3	2	3	3	2	3	2	1 _m	2	3	1. f.
	Kmetz Imre Kálmán ref.	1	2	1	2	2	3	2	3	2	3	2	2	3	3	1. f.
	Kovács István Oszkár ref.	1	2	1	3	3	2	3	2	2	2	2	2	2	3	—
10	Krisch László ev.	2	3	2	3	3	3	3	3	3	4	3	1	3	4	—
	Lakatos Gábor ref.	2	3	1	3	4	3	3	3	3	3	2	2	4	4	—
	László Ferenc Albert ref.	2	3	1	3	3	3	3	3	3	3	3	1	3	3	—
	László Miklós István ref.	1	2	1	3	2	3	2	2	2	3	2	1	3	3	1. f.
	Nagy Béla Tibor ref.	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	m.
15	Nagy György Jenő ref.	1	2	1	3	3	3	3	3	3	3	1	2	3	3	—
	Nagy István Tibor ref.	2	3	1	3	3	3	3	3	3	3	3	1	1	3	—
	Oláh Imre ref.	2	2	1	3	3	4	3	3	3	3	3	2	3	4	—
	Sinay Zoltán ref.	2	3	1	3	3	4	3	3	3	3	3	2	4	4	—
	Straub János ref.	1	1	1	1	1	1	2	2	1	2	1	1	2	2	2. f.
20	Szanyi Gyula János ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	4	4. f.
	Sztanó Lajos ev.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2. f.
	Tolnai Tibor Dániel ev.	3	4	1	3	3	4	4	4	3	3	3	2	4	4	—

Évek közben kimaradt: Nagy György István ref. (XII. .), Perisics Elemér Zoltán r. k. (X. 5.), meghalt: Baká Zoltán Antal ref. (X. 24.) Összesen: 25.

VI. osztály.

Osztályfőnök : Dr. Szondy György.

A tanuló neve és vallása		Magaviselet	Rendszeret	Hit- és erkölcs ⁿ	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Francia nyelv	Történelem	Földrajz	Természettaj	Mennyiségtan	Rajz	Testnevelés	Ált. tanulm. eredmény	Díjkezdmény foka
	Angyaláti Tivadar r. k.	2	2	2	3	4	3	4	3	3	3	4	2	1	4	—
	Adám Geyza ref.	1	2	1	3	3	2	3	2	3	2	1	1	fm	3	—
	Czauner Andor r. k.	2	3	3	3	4	3	4	3	3	3	3	2	2	4	—
	Faragó Endre ref.	1	1	1	1	2	2	1	3	2	2	1	2	1	2	3. f.
5	Gáll Lajos ref.	2	2	2	3	4	3	3	3	3	3	2	1	1	4	—
	Gyarmathy Miklós ref.	1	2	1	2	3	3	2	3	3	3	3	1	1	3	—
	Hegedüs Zoltán ref.	1	2	1	3	3	3	3	2	2	3	3	3	fm	3	—
	Jeney-Király Kázmér ref.	1	2	1	2	3	3	3	3	2	2	3	2	1	3	—
	Kovács Gábor ref.	1	1	1	1	3	2	2	2	2	1	2	2	1	2	1. f.
10	Millye Lajos ref.	2	2	1	2	3	3	2	3	3	3	3	2	2	3	—
	Székely Károly ref.	2	1	1	2	3	2	3	1	1	2	3	2	fm	3	1. f.
	Tárkányi Endre ref.	2	2	1	3	3	3	3	2	2	3	2	3	fm	3	—
	Tóth Elemér r. k.	2	1	1	1	3	1	1	2	2	1	1	1	2	2	3. f.
	Vajda Gábor ref.	1	1	1	2	3	2	2	2	2	2	2	2	fm	2	—
15	Varga Miklós ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fm	1	1	3. f.

Évközben kimaradt : Zsámbor Zsolt ev. (IX. 1.)

Összesen : 15.

Évközben kimaradt : Zsámbor Zsolt ev. (IX. 1.)

Összesen : 15.

VII. osztály.

Osztályfőnök: Zágoni Barra György.

A tanuló neve és vallása		Megaviselet	Rendszerlet	Hit- és erkölcs tan	Magyar nyelv és irod.	Latin nyelv	Német nyelv	Francia nyelv	Történelem	Földrajz	Természettan	Mennyiségtan	Rejz	Testnevelés	Egészségtan	Ált. tanulm. eredmény	Díjkedvezmény foka
Bornemisza Elemér ref.		1	2	1	2	3	3	3	2	2	2	2	2	1m	2	3	—
Csüry István ref.		1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2. f.
Görgei István ref.		1	2	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2. f.
Gyöngyösi Róbert r. k.		1	2	1	3	3	3	4	3	3	3	3	3	2	2	4	—
5 Gyulay László ref.		1	1	1	1	2	1	1	2	1	1	2	1	1	1	2	m.
Herczeg László ref.		1	2	1	3	3	2	2	3	3	3	3	3	1	2	3	—
Kiss András r. k.		1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	m.
Kostya György r. k.		2	2	2	4	3	3	3	3	3	3	3	3	2	1	3	4
Laczkó Pál r. k.		1	2	2	2	2	2	3	3	3	2	3	2	1	2	3	2. f.
10 Nagy Endre ref.		1	1	1	1	2	2	2	1	1	2	1	1	1	1	2	2. f.
Nagy István ref.		1	2	1	2	2	1	2	2	2	2	3	1	1	1	2	3. f.
Olsavszky Gyula r. k.		2	3	1	2	2	1	2	1	1	1	2	1	1	1	2	1. f.
Pompola Ernő r. k.		1	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	—
Radó Sándor ref.		2	3	1	2	2	2	2	2	1	2	1	1	1	1	2	2. f.
15 Tikos István ref.		2	3	1	2	3	1	2	2	2	3	3	2	1	2	3	1. f.
Varga László ref.		1	2	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	2	3. f.
Várady-Szabó László ref.		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—
Víg István g. k.		2	2	1	3	3	3	3	3	3	3	3	2	1	2	3	—
Virányi Miklós r. k.		1	1	1	3	3	3	3	3	3	3	3	1	1	1	3	—

Évközben kimaradt: Erdősi Ferenc r. k. (X. 28.) Összesen: 20.

TUDNIVALÓK: 1. Akinek általános tanulmányi eredménye kitűnő vagy jeles és magaviselete jeles, annak nevét vastagabb betűkkel nyomtattuk.

2. Aki minden tárgyból legalább elégséges, felsőbb osztályba léphet.

3. Aki egy tárgyból elégtelen, minden folyamodás nélkül javítóvizsgálatot tehet az arra kitűzött időben.

4. Aki két, három vagy négy tárgyból elégtelen, vagy ha a javítóvizsgálaton nem felelt meg, tanulmányait csak az osztály megismétlésével folytathatja. Úgyszintén az is, aki két egymást követő osztályt már javítóvizsgálatot végzett és a következő osztályban egy tantárgyból újból elégtelen érdemjegyet kapott.

5. Gimnáziumi tanulmányokat többé nem folytathat az, aki négy-nél több tantárgyból elégtelen, vagy ha gimnáziumi tanulmányai folyamán már két ízben ismételt osztályt és a második osztályismétlést követő tanévben tanulmányi eredménye egy tantárgyból elégtelen. Gimnáziumi tanulmányokat nem folytathat az az ismétlő sem, aki két, vagy több tárgyból elégtelen, vagy javítóvizsgálaton nem felelt meg.

6. A továbbhaladás megállapításánál a testnevelés, egészségtan, szépirás, gyorsírás, ének és rendszeret érdemjegye nem számít.

X.
Statistikai adatok.

A d a t c s o p o r t		O s z t á l y o k					Együtt
		I.	II.	III.	VI.	VII.	
a) A tanulók számának alakulása	beírt nyilvános tanulók	33	26	25	16	20	120
	beírt magántanulók	33	26	2'	15	19	115
	osztályozott nyilvános tanulók	—	—	—	—	—	—
	osztályozott magántanulók	33	26	22	15	19	115
b) A tanulók kora	1928-ban született	16	—	—	—	—	16
	1927-ben "	14	14	—	—	—	28
	1926-ban "	3	10	15	—	—	28
	1925-ben "	—	2	4	—	—	6
	1924-ben "	—	—	3	1	—	4
	1923-ban "	—	—	—	7	2	9
	1922-ben "	—	—	—	3	9	12
	1921-ben "	—	—	—	3	5	8
	1920-ban "	—	—	—	1	2	3
	1919-ben "	—	—	—	—	1	1
c) A tanulók vallása, anyanyelve és nyelvismeretei	római katolikus	4	4	2	3	8	21
	görög katolikus	—	—	—	—	1	1
	református	23	19	16	12	10	80
	evangélikus	5	3	4	—	—	12
	unitárius	1	—	—	—	—	1
	magyar anyanyelvű	33	26	22	15	19	115
	csak magyarul tudott	31	26	22	15	11	105
	nemétül is tudott	2	—	—	—	7	9
	franciául is tudott	1	—	—	—	6	7
	szlovákul is tudott	—	—	—	—	1	1
d) A szülők foglalkozása	középbirtos	1	—	—	—	—	1
	kisbirtokos, kisbérlo	1	1	—	—	—	2
	gazdasági tisztviselő	—	—	—	1	2	3
	kisiparos	5	3	1	—	1	10
	ipari v. bányászati tisztviselő	—	1	—	—	—	1
	kiskereskedő	—	1	1	—	1	3
	kereskedelmi tisztviselő	1	—	2	—	1	4
	egyéb keresk. segéd személy	—	—	—	1	—	1
	közlekedési tisztviselő	4	3	3	—	1	11
	egyéb közl. segéd személy	1	2	1	2	—	6
	köztisztviselő, díjnok	7	8	3	3	—	21
	pap, tanár, tanító	6	1	3	2	2	14
	másféle értelmiségi	1	2	3	—	6	12
	közhivatali altiszt	3	—	—	—	1	4
	katonatiszt	—	1	—	2	1	4
	katona altiszt	1	—	—	3	—	4
	nyugdíjas köztisztviselő	1	1	1	—	1	4
	egyéb nyugdíjas tisztviselő	—	—	2	—	2	4
	nyugdíjas altiszt	1	2	1	1	—	5
	egyéb ismeretlen foglalkozású	—	—	1	—	—	1
e) A szülők lakóhelye	az iskola székhelyén lakott	32	25	22	14	17	110
	Hajdú vármegyében lakott	—	—	—	1*	1**	2
	Bihar vármegyében lakott	1	1	—	—	1	1
	Szatmár vármegyében lakott	—	—	—	—	—	2
Vonaton járt be		* Püspökladányból ** Kabáról					
f) Óramulasztások	igazolt	1102	561	1157	1519	970	5309
	igazolatlan	—	—	—	—	—	—
g) Rendkívüli tárgyak	német társalgás	1	4	14	1	2	22
	vívás	3	—	—	—	—	3

A d a t c s o p o r t		O s z t á l y o k					Együtt
		I.	II.	III.	VI.	VII.	
h)	jelesrendű	11	3	6	1	4	25
Általános	jórendű	16	8	2	4	7	37
tanulmányi eredmény	elégségesrendű	3	8	8	7	6	32
	egy tárgyból elégtelen	2	6	4	1	2	15
	2-4 tárgyból elégtelen	1	1	2	2	—	6
	több tárgyból elégtelen	—	—	—	—	—	—

h) Tanulási eredmény tantárgyanként.

Tantárgy	I. osztály				II. osztály				III. osztály				VI. osztály				VII. osztály			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
Magaviselet	21	12	—	—	6	20	—	—	13	8	1	—	8	7	—	—	14	5	—	—
Rendszeretet	9	19	5	—	3	12	11	—	6	10	5	1	6	8	1	—	4	12	3	—
Hittan	28	5	—	—	20	6	—	—	21	1	—	—	12	2	1	—	17	2	—	—
Magyar nyelv	10	17	5	1	5	7	13	1	8	3	11	—	4	5	6	—	7	7	4	1
Történelem	—	—	—	—	—	—	—	—	6	4	11	1	2	6	7	—	7	6	6	—
Földrajz	16	11	5	1	5	6	14	1	7	3	9	3	2	6	7	—	9	4	6	—
Latin nyelv	10	13	8	2	3	9	8	6	5	5	9	3	1	1	10	3	4	8	7	—
Német nyelv	—	—	—	—	—	—	—	—	6	4	10	2	2	5	8	—	8	6	5	—
Francia nyelv	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	4	6	2	4	9	5	1
Természetrajz	22	8	3	—	13	8	5	—	—	—	—	—	3	5	7	—	—	—	—	—
Természetan	—	—	—	—	—	—	—	—	7	6	9	—	—	—	—	—	8	5	6	—
Mennyiségtan	14	14	5	—	7	7	11	1	6	3	11	2	3	5	6	1	6	5	8	—
Rajz	14	14	4	1	9	11	6	—	9	6	7	—	5	8	2	—	11	6	2	—
Testnevelés	23	9	—	¹ _{fm}	12	12	—	² _{fm}	13	8	—	¹ _{fm}	6	3	—	⁸ _{fm}	17	1	—	¹ _{fm}
Egészségtan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	7	1	—
Szépíráás	20	10	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ének	18	10	5	—	4	12	10	—	5	5	9	3	—	—	—	—	—	—	—	—

i) Tandíjfizetésre vonatkozó kimutatás.

O s z t á l y	I.	II.	III.	VI.	VII.	I.—VII.
Egész fizető	11	12	10	10	8	51
1. fiz. kedv.	11	5	4	2	2	24
2. " "	5	4	3	—	5	17
3. " "	2	4	2	3	2	13
4. " "	2	1	2	—	—	5
Díjmentes	2	—	1	—	2	5
Ösztöndíj	—	—	—	—	—	—

j) Felszerelés és gyarapodás.

1	2	3	4	5		6			7		
Leltári szám	S z e r t á r	Gyarapodás az 1938—39. tanévben					Tanévvégi állapot				
		Vétel	Ajándék	Összesen	Érték		Vétel	Ajándék	Összesen	Érték	
					Összesen						
					d a r a b					P	f
I.	Bútorok	71	—	71	1953	51	283	—	283	11955	05
II.	Házi és irodai felszerelés	19	1	20	616	80	161	2	163	1527	88
III.	Számadási könyvek	71	10	81	162	35	134	13	147	309	55
IV.	Tanári könyvtár	32	66	98	674	75	73	250	323	2037	89
V.	Történeti és filológiai szertár	8	—	8	248	—	37	—	37	607	90
VI.	Földrajzi szertár	3	—	3	63	—	36	1	37	509	49
VIII.	Természettani szertár	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
VII. IX.	Természetrajzi és vegytani szertár	36	154	190	590	85	165	156	321	2184	27
X.	Mértani szertár	—	—	—	—	—	26	—	26	270	60
XI.	Rajzszertár	23	—	23	68	—	27	—	27	93	60
XII.	Tornaszertár	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Összesen :	263	231	494	4377	26	942	422	1364	19996	23
	Ifjúsági könyvtár	169	2	171	440	88	386	17	402	1249	18

k) Az iskola benépesülésének visszatekintő kimutatása.

T a n é v	Nyilvános tanulók						Összesen
	I.	II.	III.	V.	VI.	VII.	
	o s z t á l y						
1936—37	24	—	—	17	—	—	41
1937—38	30	26	—	18	20	—	94
1938—39	33	26	25	—	16	20	120

l) Az iskolai épületre és tartozékaira vonatkozó kimutatás.

a) *Tantermek száma*: 5, alapterületük: *emeleten* III. o. — 33 m², VI. o. — 30 m², VII. o. — 33 m²; *földszinten* I. o. — 54 m², II. o. — 37·5 m².

b) *Egyéb termek, helyiségek*. Az *emeleten*: igazgatói iroda 30 m², írártár 5·1 m², tanári szoba 22·5 m², fogadószoba 17·5 m², előszoba 6·5 m², mosdó 3·1 m², folyosó 12 m². A *földszinten*: gyakorló tanárok szobája 19 m², ifj. könyvtár és olvasó 16 m², szertár 16·5 m², folyosó 20 m², lépcsőház 20 m². Az *alagsorban*: altiszti lakás szobája 18·7 m², altiszti lakás konyhája 13 m², pincék és raktárak összesen 133 m², folyosó 28·8 m².

c) *Iskolaudvar, játszótér*. Előkert 550 m², iskolaudvar 880 m².

d) Az iskola egy helyisége sincs egyéb intézmény céljaira átengedve.

XI.

Tankönyvjegyzék.

- a) Az 1938—39. iskolai évben használt tankönyvek jegyzékét lásd a múlt évi Értesítőben.
- b) Az 1939—40. iskolai évre az I, II., III., IV., VII. és VIII. osztály részére megállapított tankönyvek jegyzéke.

I. osztály.

Gondán—Magasi—Nagy: Magyar olvasókönyv. I. o.
Nagy J. Béla: Magyar nyelvtan. I. o.
Karl—v. Temeszy: A magyar föld és népe. I. o.
Jírka A.: Latin olvasókönyv. I. o.
Jámbor—Kemenes: Latin nyelvtan. I—VIII. o.
Gregus—Karl: Természetráaj. I. o.

Mérey—Hadarits—Sárközy: Mennységtan (számán és mértan.) I. o.
Harmat—Karvaly: Magyar fiúk nótáskönyve. I. o.
Cholnoky J.: Földrajzi iskolai atlasz. I. füzet.
 A magyar helyesírás szabályai. (Hivatalos kiadás.)

II. osztály.

Gondán—Magasi—Nagy: Magyar olvasókönyv. II. o.
Nagy J. Béla: Magyar nyelvtan. II. o.
Karl—v. Temeszy: A világrészek leíró földrajza. II. o.
Jírka A.: Latin olvasókönyv. II. o.
Jámbor—Kemenes: Latin nyelvtan. I—VIII. o.
Gregus—Karl: Magyar tájak élete. II. o.

Mérey—Hadarits—Sárközy: Mennységtan (számán és mértan.) II. o.
Harmat—Karvaly: Magyar fiúk nótáskönyve. II. o.
Cholnoky J.: Földrajzi iskolai atlasz. 2. füzet.
 A magyar helyesírás szabályai. (Hivatalos kiadás.)

III. osztály.

Alszeahy—Sík—Brisits: Magyar olvasókönyv. III. o.
Nagy J. Béla: Magyar nyelvtan III. o.
Jírka A.: Latin olvasókönyv. III. o.
Jámbor—Kemenes: Latin nyelvtan. I—VIII. o.
Thienemann—Schwartz: Német nyelvkönyv. III. o.
Marczinkó—v. Pálfi—Váradý: Magyar nemzet elbeszélő története. III. o.
Gesztí L.: Földrajz. III. és IV. o.

Mérey—Hadarits—Sárközy: Mennységtan (számán és mértan.) III. o.
Mattyasóvszky—Bodócs: A fizika elemei. III. o.
Harmat—Karvaly: Magyar fiúk nótáskönyve. III. o.
Cholnoky J.: Földrajzi iskolai atlasz. 2. füzet.
Bíró B.: Műalkotások ismertetése. III—IV. o.
 A magyar helyesírás szabályai. (Hivatalos kiadás.)

IV. osztály.

Alszeahy—Sík—Brisits: Magyar irodalmi olvasókönyv a gimn. IV. o. számára.
Arany János: Toldi. Magyarázta: *Lehr A.*

Jírka: Latin olvasókönyv. IV. o.
Jámbor—Kemenes: Latin nyelvtan. I—VIII. o.
Thienemann—Schwartz: Német nyelvkönyv. IV. o.

Marczinkó—v. Pálfi—Várady: Az antik világ és a keresztény Európa története a honfoglalásig. IV. o.

Barthos—Kurucz: Egyetemes történelmi atlasz.

Bodrossi—Hoffer: Ásványtan. IV. o.

Mérey—Hadarits—Sárközy: Mennyiségtan. IV. o.

VII. osztály.

Pintér J.: A magyar irodalom története. VII. o.

Szinnyei J.: A magyar nyelv. VII. o.

Kerényi K.: Vergilius Aeneise. VI.—XII. ének.

Husztí J.: Ifj. Plinius levelei.

Miklós—Kaiblinger—Koszó: Német nyelvkönyv. VII. o.

Bárczi G.: Francia nyelvkönyv. VII. o.

Geszti L.: Földrajz. VII. o.

Bíró B.: Műalkotások ismertetése. III—IV. o.

Bárczi Gusztáv: Egészségtan. IV. o.

Radnai Béla: Az egységes magyar gyorsírás tankönyve.

A magyar helyesírás szabályai. (Hivatalos kiadás.)

Segédkönyvek:

A magyar helyesírás szabályai. (Hivatalos kiadás.)

Burián: Latin—magyar és Magyar—latin szótár.

Jámbor—Kemenes: Latin nyelvtan.

Wagner—Gádl—Oswald: Római régiségek és a római irodalomtörténet vázlata.

Kelemen: Német—magyar és Magyar—német szótár.

Madai—Német—Koch: Világtörténelem. VII. o.

Borosay—Mattyasóvszky: Algebra a gimn. és reálgimn. számára. VII. o.

Borosay—Mattyasóvszky: Geometria a gimn. és reálgimn. számára. VII. o.

Mattyasóvszky—Bodócs: Fizika. VII. o.

Gerlóczy—Fodor: Egészségtan. VII—VIII. o.

Bíró B.: Műalkotások ismertetése. VII—VIII. o.

Kardeván Károly: A német nyelvtan kis tükre.

Heinrich G.: Schiller, Wilhelm Tell.

Birkás: Francia—magyar és Magyar—francia szótár.

Birkás G.: Rendszeres francia nyelvtan.

Barthos—Kurucz: Egyetemes történelmi atlasz.

Veress P.: Logarithmus és kamatos kamat táblák.

VIII. osztály.

Pintér J.: A magyar irodalom története. VIII. o.

Wirth Gy.: Szemelvények Horatius műveiből.

Balogh Á.: Szemelvények Tacitus műveiből.

Miklós—Kaiblinger—Koszó: Német nyelvkönyv. VIII. o.

Bárczi G.: Francia nyelvkönyv. VIII. o.

Madai—Bartos—Koch: Magyarország története. VIII. o.

Böhm—Tankó: Lélektan és logika a középiskolák számára.

Borosay—Mattyasóvszky: Algebra a gimn. és reálgimn. számára. VI—VIII. o.

Borosay—Mattyasóvszky: Geometria a gimn. és reálgimn. számára. VII—VIII. o.

Mattyasóvszky—Bodócs: Fizika. VIII. osztály.

Gerlóczy—Fodor: Egészségtan. VII—VIII. o.

Bíró B.: Műalkotások ismertetése. VII—VIII. o.

Segédkönyvek:

Ugyanaz mint a VII.-ben, de *Heinrich G.:* Schiller Wilhelm Tell-je helyett

Bitter J.: Goethe, Iphigenie auf Tauris.

XII.

Tájékoztató az 1939—40. iskolai évre.

1. Az iskolai év kezdete. A nagyméltóságú VKM. 109.670/1938. IX. ü. o. számú rendeletével kiadott gimnáziumi Rendtartás értelmében a jövő iskolai év kezdésének rendje a következő: Szeptember 5-én d. e. 9 órakor lesz az *alakuló tanártestületi értekezlet*. — Szeptember 5-én d. e. 10 órakor tartjuk meg a *javító*-, az esetleges *különbözeti- és magánvizsgálatokat*. — Szeptember 6-án és 7-én d. e. 9 órától 1 óráig *beiratkozás*. A felvétel alkalmával minden tanulónak személyesen kell jelentkeznie. Az intézet előző évi tanulói a beiratkozáskor tanulmányi értesítőjüket mutatják be. Az első ízben ide iratkozó tanuló személyesen és szülőjével vagy annak felnőtt megbízottjával köteles megjelenni s a következő okmányokat átadni: születési anyakönyvi kivonat, az előző tanulmányok elvégzéséről szóló bizonyítvány, himlőoltási és újraoltási bizonyítvány. Aki másstantervű közép- vagy középfokú iskolából jelentkezik fölvételre, az csak sikeres különözeti vizsgálat után vehető fel. — Szeptember 9-én d. e. 9 órakor évnyitó *istentiszteletek*. Ezek után az iskolában a *tanév ünnepies megnyitása, tisztelgés a nemzeti zászló előtt, osztályrendezés, az iskolai rendszabályok ismertetése*. Szeptember 11-én d. e. 8 órakor megkezdődik a *rendes tanítás*.

2. Díjak. A beiratáskor 9.20 pengő felvételi díj és járulék fizetendő. Ezt az összeget a jeles és jó előmenetelű hadiárvrák és hadigyámoltak nem fizetik, az elégséges előmenetelűek 8 pengőt fizetnek. A hadiárvrák és hadigyámoltak azonban a beíráskor igényjogosultságukat igazolni kötelesek. A beíráskor kell fizetni a *filmdíjat* is, melynek teljes összege 3 pengő. A tandíjkedvezmény foka arányában ebből kedvezmény, illetőleg a hadigyámoltak, hadiárvrák számára mentesség jár. Az újonnan középiskolába lépő tanulók ezen kívül 1 pengőt fizetnek a Tanulmányi Értesítőre. — A *tan- és fenntartási díj* nyilvános tanuló számára évi 100 pengő, mely öt részletben is fizethető: október, november, január, március, április hó 5-ig. Az a tanuló, aki a megfelelő díjrésztletet a határidőig meg nem fizeti, tekintet nélkül a be nem fizetés okára, a tanulók sorából törlendő. A tanulók magaviseletének és előmenetelének, valamint a szülők anyagi helyzetének figyelembevételével *tondíjkedvezmény* adható. Folyamodni csak hivatalos nyomtatványon lehet, mely az osztályfőnöktől kérhető. Ezeknek a kérvényeknek a beadási határideje szeptember hó 15-e, illetőleg a II. félévre vonatkozóan február hó 10-e. A tandíjkedvezményt és mentességet a tanári testület adja a tanév tartamára. Ha a tandíjkedvezményt, illetőleg mentességet élvező tanuló a félévi osztályozó értekezlet eredménye szerint a feltételeknek többé nem felel meg, a második félévre a megfelelő magasabb díjtételű helyre sorozandó be. Csak azok folyamodhatnak, akik jeles vagy jó előmenetelűek, vagy ha elégséges rendűek is, több a jeles és jó jegyük együttvéve, mint az elégséges. A felső osztályos elégségesrendűeknél további megszorítás is van. A kedvezményes tandíjak a következők: évi 80, 60, 40, 20 pengő és teljes mentesség. Az I. o. tanulók az első félévben teljes mentességet, illetőleg 20 és 40 pengős kedvezményt nem kaphatnak. A jeles és jó előmenetelű hadiárvrák és hadigyámoltak, bármely osztályúak is, tan- és fenntartási díjat nem

fizetnek, de mentességre való jogosultságukat beiratáskor a szülők igazolni tartoznak újkeletű Hadigondozási Igazolvány hiteles másolatával.

3. Diákruha, diáksapka. Az intézet a gazdasági viszonyokra való tekintettel az egyenruhát csak ajánlja, de nem teszi kötelezővé. Az intézeti diáksapka viselése azonban minden tanulónkra kötelező.

4. Iskolai takarékbetétek tanulmányi kirándulások céljaira. Tanári testületünk úgy határozott, hogy intézetünk a Debreceni Kölcsönös Segélyező-Egylet által megindított iskolai takarékbetét-akcióba belép, s így módot nyújt az önként vállalkozóknak arra, hogy a tanulmányi kirándulásokhoz szükséges összeget lassanként gyűjtsék össze. Az erre vonatkozó részletesebb felvilágosításokat gimnáziumunk igazgatósága az érdeklődőknek megadja.

5. Tanszerek és tankönyvek. Az 1939—40. iskolai évben használandó tankönyvek jegyzékét Évkönyvünk 55—56. lapján közöljük. A megfelelő könyveket a tanulók legújabb kiadású, tiszta, jól használható példányokban szerezzék meg. A közölt könyveken kívül egyéb felszerelést (füzetek, írószer stb.), tanári utasítás előtt senki se vásároljon.

6. Ellenőrzőkönyv. A tanuló az iskolába lépés alkalmával önköltési áron (jelenleg 40 fillér) ellenőrzőkönyvet kap. Ez az ellenőrzőkönyv az iskolai rendszabályokon felül tartalmazza mindazokat a tudnivalókat, melyek a szülői házat az iskola rendjéről és szervezetéről általánosságban tájékoztatják. Az iskolai rendszabályokat a tanuló ellenőrzőkönyvében a szülő vagy helyettese, valamint az esetleges szülő-lásadó aláírja, és ezzel tudomásulvételüket elismeri, s egyben kötelezi magát, hogy azokat maga is megtartja és a tanulóval is megtartatja. Az ellenőrző könyvet köteles a tanuló az iskolába naponként magával vinni.

7. Hivatalos órák a nagyszünetben hétfőn és csütörtökön délelőtt 10—12-ig.

Az iskola tanulóira a fegyelmi szabályok a nyári szünetben is kötelezők.

Tartalomjegyzék :

<i>Dr. Jausz Béla</i> : Két tanévzáró beszéd	3
<i>Dr. Szondy György</i> : A szülői ház szerepe a természet ismertetésében ..	7
I. Iskolánk létrejötte és bővülése	21
II. Iskolánk az 1938—39. iskolai évben	22
III. Iskolánk felügyeleti hatóságai	35
IV. Az iskola személyzete. (Tanári kar.)	36
V. Gyakorló tanárjelöltek	40
VI. A könyvtárak és szertárak gyarapodása és állapota	42
VII. Az ifjúsági egyesületek működése	43
VIII. Rendkívüli tárgyak	45
IX. A tanulók névjegyzéke és érdemjegysorozata	46
X. Statisztikai adatok	51
XI. Tankönyvjegyzék	55
XII. Tájékoztató az 1939—40. iskolai évre	57

